

ŁUKASZ BŁASZCZAK*

ZABEZPIECZENIE ROSZCZEŃ
W SPORACH KORPORACYJNYCH NA PRZYKŁADZIE
SPRAW O UCHYLENIE LUB STWIERDZENIE
NIEWAŻNOŚCI UCHWAŁY WSPÓLNIKÓW
ORAZ SPRAW O WYŁĄCZENIE WSPÓLNIKA

I. UWAGI OGÓLNE. POSTĘPOWANIE ZABEZPIECZAJĄCE
W SPRAWACH CYWILNYCH (SPORACH KORPORACYJNYCH).
PRZESŁANKI UDZIELENIA ZABEZPIECZENIA
(UPRAWDOPODOBNIENIE ROSZCZENIA
I INTERESU PRAWNEGO W UDZIELENIU ZABEZPIECZENIA)

1.1. Postępowanie zabezpieczające może być prowadzone w każdej sprawie cywilnej podlegającej rozpoznaniu przez sąd lub sąd polubowny. Zabezpieczenia można domagać się przed wszczęciem postępowania lub w jego toku. Po uzyskaniu zaś tytułu wykonawczego dopuszczalne jest udzielenie zabezpieczenia tylko wtedy, jeżeli ma ono na celu zabezpieczenie roszczenia o świadczenie, którego termin spełnienia jeszcze nie nastąpił (art. 730 k.p.c.). W postępowaniu zabezpieczającym, uregulowanym w części drugiej kodeksu postępowania cywilnego, nie zamieszczono odrębnej definicji pojęcia sprawy cywilnej. W związku z tym, stosownie do art. 13 § 2 k.p.c., należy odwołać się do definicji sprawy cywilnej zawartej w art. 1 k.p.c.¹ Udzielenie zabezpieczenia jest możliwe zarówno w sprawach ze stosunków z za-

* Prof. nadzw. UWr dr hab. Łukasz Błaszczak — pracownik naukowo-dydaktyczny w Zakładzie Postępowania Cywilnego na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego. Kierownik Centrum Mediacji i Arbitrażu przy Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii UWr; redaktor naczelny kwartalnika „ADR. Arbitraż i Mediacja”; radca prawny wpisany na listę radców w Okręgowej Izbie Radców Prawnych we Wrocławiu.

kresu prawa cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego oraz prawa pracy, jak i w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych oraz w innych sprawach, do których przepisy tego kodeksu stosuje się z mocy ustaw szczególnych². Jednym z warunków umożliwiającym uwzględnienie wniosku o udzielenie zabezpieczenia jest ustalenie, czy sprawa ma charakter sprawy cywilnej, mając na względzie kryterium materialnoprawne lub formalnoprawne. Dotyczyć będzie to więc sprawy o zasądzenie świadczenia, o ustalenie istnienia lub nieistnienia oraz o ukształtowanie stosunku prawnego lub prawa. Według unormowania zawartego w art. 730 § 1 k.p.c. zabezpieczenie może być orzeczone zarówno w sprawach o zasądzenie świadczenia, o ustalenie istnienia lub nieistnienia, jak i o ukształtowanie stosunku prawnego lub prawa³. Może polegać również na wydaniu postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia, które nie zmierza do zapewnienia wykonalności orzeczenia w sprawie oraz nie nadaje się do wykonania w drodze egzekucji sądowej albo w inny sposób, czyli charakteryzuje się jedynie skutecznością⁴.

W doktrynie wskazuje się, że cel postępowania zabezpieczającego jest zróżnicowany w zależności od rodzaju zabezpieczenia. W związku z tym cele zabezpieczenia obejmują: a) zapewnienie wykonalności orzeczenia; b) zapewnienie skuteczności orzeczenia; c) w przypadkach, w których pozwalają na to przepisy — tymczasowe zaspokojenie roszczenia uprawnionego⁵. Możliwe jest przy tym identyfikowanie celu zabezpieczenia z udzieleniem tzw. tymczasowej ochrony

¹ Na temat odpowiedniego stosowania przepisów o procesie do postępowania zabezpieczającego zob. J. Mucha: *O odpowiednim stosowaniu przepisów o procesie do postępowania zabezpieczającego* (w:) *Proces cywilny. Nauka — kodyfikacja — praktyka. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Feliksowi Zedlerowi*, pod red. P. Grzegorzyczka, K. Knoppka, M. Walasika, Warszawa 2012, s. 488; także w innym kontekście o formule odpowiedniego stosowania przepisów zob. Ł. Błaszczak: *Charakter prawny zarzutu przedawnienia oraz zrzeczenia się zarzutu przedawnienia w procesie cywilnym* (w:) *Honeste procedere. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Kazimierzowi Lubińskiemu*, pod red. A. Laskowskiej-Hulisz, J. May, M. Mrówczyńskiego, Warszawa 2017, s. 38 i n.; *idem*: *Problematyka sprawy cywilnej i drogi sądowej w kontekście zagadnienia sprawy konstytucyjnej i domniemania drogi sądu powszechnego z art. 177 Konstytucji* (w:) *Konstytucjonalizacja postępowania cywilnego*, pod red. Ł. Błaszczaka, Wrocław 2015, s. 9 i n.

² Por. m.in. I. Gil: komentarz do art. 730 (w:) *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. E. Marszałkowskiej-Krześ, Legalis 2018; *eadem*: *Postępowanie zabezpieczające*, Sopot 2017, s. 19 i n.; T. Ereciński (w:) T. Ereciński, J. Gudowski: *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Postępowanie rozpoznawcze. Postępowanie zabezpieczające*, t. IV, pod red. T. Erecińskiego, Warszawa 2016, s. 682 i 683; E. Wengerek: *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne*, t. I, Warszawa 1994, s. 15; M. Muliński (w:) *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do art. 730–1217*, t. II, pod red. J. Jankowskiego, Warszawa 2015, s. 14 i 15.

³ Por. P. Pogonowski: *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne*, Warszawa 2007, s. 31. W orzecznictwie kwestia udzielenia zabezpieczenia w przypadku powództw o ukształtowanie nie była jednolicie przyjmowana; zob. postanowienie SN z dnia 9 marca 1983 r. (I CZ 20/83, niepubl.) — w którym SN uznał, że w zasadzie nie jest dopuszczalne zabezpieczenie powództwa o ukształtowanie prawa. Tylko wyjątkowo możliwe jest zabezpieczenie pewnych skutków, jakie wywoła orzeczenie kształtujące prawo, jednakże nie dotyczy to skutków w sferze praw stanu (*ibidem*).

⁴ Por. A. Marciniak (w:) *Kodeks postępowania cywilnego*, t. III, *Komentarz. Art. 730–1088*, pod red. A. Marciniaka, K. Piaseckiego, Warszawa 2015, Legalis; T. Ereciński (w:) T. Ereciński, J. Gudowski: *Kodeks..., op. cit.*, s. 689; M.M. Cieśliński: *Postępowanie zabezpieczające w sprawach o rozwód*, Warszawa 2010, s. 85 i n.; I. Gil: *Postępowanie zabezpieczające na etapie poprzedzającym ogłoszenie upadłości*, Warszawa 2012, s. 220 i n.

⁵ Por. A. Jakubecki (w:) *System prawa procesowego*, t. V, *Postępowanie zabezpieczające*, pod red. A. Jakubeckiego, Warszawa 2016, s. 29; *idem*: *Postępowanie zabezpieczające w sprawach z zakresu prawa własności intelektualnej*, Kraków 2000, s. 139.

prawnej, mimo że pojęcie to nie ma w nauce jasno określonego znaczenia, a obejmuje się nim obok zabezpieczenia roszczeń także inne instytucje procesowe⁶. W związku z celem zabezpieczenia rozróżnia się w nauce: zabezpieczenie konserwacyjne i zabezpieczenie nowacyjne. Zabezpieczenie konserwacyjne polega na utrzymaniu istniejącego stanu rzeczy, podczas gdy zabezpieczenie nowacyjne polega na tymczasowym unormowaniu stosunków między uprawnionym a obowiązującym na ogół według spodziewanej treści i mającego zapaść orzeczenia⁷. Drugim podziałem zabezpieczenia przyjętym w kodeksie postępowania cywilnego jest podział na zabezpieczenie roszczeń pieniężnych i inne wypadki zabezpieczenia, czyli zabezpieczenie roszczeń niepieniężnych.

1.2. Spory korporacyjne niewątpliwie zaliczane są do spraw cywilnych w znaczeniu materialnym, a nie formalnym. Z tego punktu widzenia wykazują zdatność zabezpieczeniową. Z uwagi na treść przepisu art. 730 k.p.c. trudno doszukiwać się jakichkolwiek ograniczeń w ramach regulacji procesowej, gdy chodzi o spory korporacyjne. Problem leży gdzie indziej, a mianowicie w zastosowaniu określonego rodzaju tymczasowej ochrony prawnej na rzecz podmiotu inicjującego postępowanie zabezpieczające. Postępowanie zabezpieczające stanowi bowiem jeden ze środków zapewnienia procesowej ochrony prawnej stron i uczestników postępowania. Spory korporacyjne odznaczają się szczególnym stopniem złożoności, przede wszystkim z uwagi na skomplikowaną strukturę podmiotową. Do tej pory nie wypracowano jednolitej definicji tego pojęcia, należy jednak przyjąć, że obejmuje ono zarówno spory między wspólnikami spółki, jak i spory pomiędzy wspólnikami a spółką czy pomiędzy spółką a członkami jej władz. Podstawową kategorią sporów korporacyjnych są spory o ważność uchwał zgromadzeń spółek⁸. Możliwość rozwiązywania sporów dotyczących uchylenia lub stwierdzenia nieważności uchwały walnego zgromadzenia wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, zgromadzenia akcjonariuszy spółki akcyjnej jest — jak się wydaje — najistotniejszą kwestią z rozważanego punktu widzenia. Równocześnie istotne znaczenie ma także zabezpieczenie roszczeń w sporach o wyłączenie wspólnika, które to postępowanie niesie za sobą wiele praktycznych problemów, podobnie jak ma to miejsce na przykładzie sporów o zaskarżenie uchwały.

⁶ Por. A. Jakubecki (w:) *System...*, op. cit., s. 31; idem: *Postępowanie...*, op. cit., s. 140; J. Jagieła: *Tymczasowa ochrona prawna w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2007, s. 129.

⁷ Zamiast wielu zob. W. Broniewicz, A. Marciniak, I. Kunicki: *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 2016, s. 508.

⁸ Zob. także: R. Kos: *Zdatność arbitrażowa sporów o ważność uchwał spółek kapitałowych*, Przegląd Prawa Handlowego (dalej: PPH) 2014, nr 3, s. 28; A. Surma: *Dopuszczalność poddania do rozpoznania sądownemu sporów dotyczących uchylenia lub stwierdzenia nieważności uchwał organów spółek kapitałowych*, Studia Prawno-Ekonomiczne 2014, t. XCIII, s. 79 i 80; A. Koch: *Podważanie uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych*, Warszawa 2011, s. 2 i n.; K. Oplustil: *Instrumenty nadzoru korporacyjnego (corporate governance) w spółce akcyjnej*, Warszawa 2010, s. 705 i n.; M. Wach-Pawliczak: *Wyłączenie wspólnika ze spółki z ograniczoną odpowiedzialnością*, Warszawa 2016, s. 55 i n.; A. Rataj (w:) *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością*, pod red. R.L. Kwaśnickiego, Warszawa 2005, s. 395 i n.

1.3. Na podstawie regulacji art. 730¹ § 1 k.p.c. można wyróżnić dwie zasadnicze podstawy udzielenia zabezpieczenia — uprawdopodobnienie roszczenia oraz interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia, które wiążą się z celem i funkcją postępowania zabezpieczającego⁹. Udzielenie zabezpieczenia jest zatem uzależnione od kumulatywnego zaistnienia podstaw określonych we wskazanym przepisie, a organ procesowy obowiązany jest zbadać w pierwszej kolejności obie podstawy, gdyż istnieje między nimi nierozzerwalny związek. Tak więc dopiero uprawdopodobnienie roszczenia powoduje konieczność zbadania interesu prawnego w udzieleniu zabezpieczenia¹⁰. Ta pierwsza podstawa oznacza, że roszczenie jest uprawdopodobnione, jeżeli *prima facie* istnieje znaczna szansa na jego istnienie. Uprawdopodobnienie będzie odnosiło się zarówno do okoliczności faktycznych, na których wnioskodawca opiera swoje roszczenie, jak i do podstawy prawnej roszczenia. Roszczenie będzie uprawdopodobnione, jeśli z przytoczonych we wniosku o udzielenie zabezpieczenia okoliczności wynika, że istnieje duże prawdopodobieństwo wskazywanego we wniosku roszczenia¹¹. Gdy chodzi zaś o interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia, to istnieje wtedy, gdy brak zabezpieczenia uniemożliwi lub poważnie utrudni wykonanie zapadłego w sprawie orzeczenia lub w inny sposób uniemożliwi lub poważnie utrudni osiągnięcie celu postępowania w sprawie. Pojęcie interesu prawnego traktowane jest jako szczególny rodzaj klauzuli generalnej¹². Znaczenie prawne omawianej instytucji różni się znacznie od dotychczasowego rozumienia pojęcia interesu prawnego¹³. W wielu bowiem wypadkach zabezpieczenia wskazany przez uprawnionego interes w udzieleniu zabezpieczenia będzie istnieć i uzasadniać ochronę, jednak element „prawny” tego interesu będzie dyskusyjny¹⁴.

⁹ Por. I. Gil: *Postępowanie...*, *op. cit.*, s. 91; P. Pogonowski (w:) *System prawa handlowego*, t. 7, *Postępowanie sądowe w sprawach cywilnych z udziałem przedsiębiorców*, pod red. T. Wiśniewskiego, Warszawa 2013, s. 445.

¹⁰ Por. M. Walasik (w:) *System prawa procesowego*, t. V, *Postępowanie zabezpieczające*, pod red. A. Jakubckiego, Warszawa 2016, s. 265 i n.; I. Gil: *Postępowanie...*, *op. cit.*, s. 91; A. Jakubecki, *Postępowanie...*, *op. cit.*, s. 263.

¹¹ Por. I. Gil: *Postępowanie...*, *op. cit.*, s. 104; M. Muliński (w:) *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 23; tak też postanowienie SA we Wrocławiu z dnia 30 stycznia 2012 r., I ACz 67/12 (niepubl.).

¹² Por. także Ł. Błaszczak: *Charakter prawny zrzeczenia się roszczenia w procesie cywilnym*, Wrocław 2017, s. 265 i 266.

¹³ Na temat interesu prawnego zob.: T. Rowiński: *Interes prawny w procesie cywilnym i w postępowaniu nieprocesowym*, Warszawa 1971, s. 9; J. Zajkowski: *Wstęp do badań nad pojęciem interesu w prawie i procesie cywilnym*, Wilno 1935, s. 1 i 2; W. Werhanowski: *Znaczenie interesu prawnego w procesie cywilnym*, Lwów 1908, s. 9 i 10; Ł. Błaszczak: *Znaczenie interesu prawnego w poszukiwaniu ochrony prawnej w procesie cywilnym na przykładzie poszczególnych rodzajów powództw* (w:) *Ius est a iustitia appellatum. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Tadeuszowi Wiśniewskiemu*, pod red. T. Erecińskiego, J. Gudowskiego, M. Pazdana, Warszawa 2017, s. 35 i 36; także F. Zedler: *Interes prawny jako podstawa zabezpieczenia roszczeń w postępowaniu cywilnym* (w:) *Studia z prawa postępowania cywilnego. Księga pamiątkowa ku czci Zbigniewa Resicha*, pod red. M. Jędrzejewskiej, T. Erecińskiego, Warszawa 1985, s. 327.

¹⁴ Por. M.M. Cieśliński: *Kilka uwag na temat interesu prawnego w udzieleniu zabezpieczenia* (w:) *Aurea praxis aurea theoria. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Tadeusza Erecińskiego*, t. I, pod red. J. Gudowskiego, K. Weitza, Warszawa 2011, s. 850; A. Jarocho: *Interes prawny jako podstawa zabezpieczenia roszczeń w postępowaniu cywilnym* (w:) *Proces cywilny. Nauka — kodyfikacja — praktyka. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Feliksowi Zedlerowi*, pod red. P. Grzegorzcyka, K. Knoppka, M. Walasika, Warszawa 2012, s. 437.

Nie ulega natomiast wątpliwości, że interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia powinien być oceniany jako obiektywna potrzeba, uzasadniona rzeczywistym naruszeniem albo zagrożeniem określonej sfery prawnej¹⁵. W tym znaczeniu interes prawny jawi się jako podstawa zabezpieczenia będąca realną, trwałą i nienadającą się usunąć w innym trybie, jak poprzez udzielenie zabezpieczenia, obawą, że brak udzielenia zabezpieczenia uniemożliwi lub poważnie utrudni osiągnięcie celu postępowania w sprawie (rozumianego jako każdy zgodny z prawem i stanowiący logiczne następstwo istniejących okoliczności faktycznych konkretny skutek)¹⁶.

Ocena zaś, czy w danej sprawie wykazano interes prawny, powinna być zawsze dokonywana na tle konkretnych okoliczności sprawy, które pozwalają ocenić rzeczywistą potrzebę ochrony tej sfery prywatnej¹⁷. Ustalenie przez sąd, czy zachodzi interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia, winno nastąpić w drodze rozważenia usprawiedliwionych interesów zarówno uprawnionego, jak i obowiązane¹⁸. W przeciwnym razie udzielenie zabezpieczenia mogłoby prowadzić do swoistego rodzaju nadużycia prawa procesowego, poprzez nadmierne wykorzystywanie tej instytucji do własnych celów¹⁹.

II. ZABEZPIECZENIE ROSZCZEŃ O UCHYLENIE LUB STWIERDZENIE NIEWAŻNOŚCI UCHWAŁY WSPÓLNIKÓW. PROBLEM ZAWIESZENIA POSTĘPOWANIA REJESTROWEGO. SPOSOBY UDZIELENIA ZABEZPIECZENIA PRZEDMIOTOWYCH ROSZCZEŃ

2.1. Sprawy o uchylenie lub stwierdzenie nieważności uchwały wspólników uregulowane zostały w przepisach kodeksu spółek handlowych, który ustanowił autonomiczny reżim podważania uchwał zgromadzeń wspólników spółek kapitałowych. Wadliwe uchwały mogą zostać wyeliminowane z obrotu w trybie powództwa

¹⁵ Por. Ł. Błaszczak: *Znaczenie...*, op. cit., s. 35 i n.; M.M. Cieśliński: *Kilka uwag...*, op. cit., s. 852.

¹⁶ Por. A. Jarocho: *Interes prawny...*, op. cit., s. 449.

¹⁷ Por. M.M. Cieśliński: *Kilka uwag...*, op. cit., s. 852; Ł. Błaszczak: *Charakter prawny zrzeczenia się roszczenia...*, op. cit., s. 266.

¹⁸ Por. M. Muliński: *Zasada nieobciążania ponad potrzebę strony biernej postępowania zabezpieczającego i egzekucyjnego*, Sopot 2017, s. 19 i 20. Zdaniem autora założenie powyższe oceniane jest również przez pryzmat zasady procesowej, którą określa się mianem zasady nieobciążania ponad potrzebę strony biernej postępowania zabezpieczającego. Mimo że zasada ta nie jest skodyfikowana, jednak wskazuje się na potrzebę jej wyodrębnienia szczególnie z punktu widzenia pozycji obowiązane¹⁹ w ramach postępowania zabezpieczającego.

¹⁹ Na temat zagadnienia nadużycia prawa procesowego zob. Ł. Błaszczak: *Nadużycie prawa procesowego w postępowaniu arbitrażowym*, Warszawa 2018, s. 10 i n.; M.G. Plebanek: *Nadużycie praw procesowych w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2012, s. 51 i n.; A. Łazarska: *Rzetelny proces cywilny*, Warszawa 2012, s. 251 i n.; M. Jagodziński: *Roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej wykonaniem zabezpieczenia (w:) Księga dla naszych kolegów. Prace prawnicze poświęcone pamięci doktora Andrzeja Ciska, doktora Zygmunta Masteraka, doktora Marka Zagrosika*, pod red. J. Mazurkiewicza, Wrocław 2013, s. 177–180.

o uchylenie uchwały na podstawie art. 249 § 1 k.s.h. (art. 422 § 1 k.s.h.) albo powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały na podstawie art. 252 § 1 k.s.h. (art. 425 § 1 k.s.h.). Zgodnie z art. 249 § 1 k.s.h. (art. 422 k.s.h.) uchwała wspólników sprzeczna z umową spółki bądź dobrymi obyczajami i godząca w interesy spółki lub mająca na celu pokrzywdzenie wspólnika może być zaskarżona w drodze wytoczonego przeciwko spółce powództwa o uchylenie uchwały. Zaskarżenie uchwały wspólników nie wstrzymuje postępowania rejestrowego. Sąd rejestrowy może jednak zawiesić postępowanie po przeprowadzeniu rozprawy. W świetle z kolei art. 252 § 1 k.s.h. osobom lub organom spółki, wymienionym w art. 250, przysługuje prawo do wytoczenia przeciwko spółce powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników sprzecznej z ustawą. Przepisu art. 189 k.p.c. nie stosuje się.

Problem zaskarżania uchwał jest dość złożony i wielopłaszczyznowy²⁰. W rozważanym ujęciu istotne znaczenie ma kompetencja sądu rejestrowego do podjęcia decyzji w zakresie zawieszenia postępowania i ta kwestia ma tu podstawowe znaczenie z punktu widzenia problematyki zabezpieczenia roszczeń w sporach korporacyjnych. W doktrynie uprawnienie sądu rejestrowego w tym zakresie nie jest oceniane w sposób jednoznaczny.

2.2. Zaskarżenie uchwały wspólników nie wstrzymuje postępowania rejestrowego. Jednakże sąd rejestrowy może, po wniesieniu przez podmiot legitymowany powództwa zaskarżającego uchwałę, zawiesić postępowanie po przeprowadzeniu rozprawy (art. 249 § 2 k.s.h.). Zawieszenie następuje na wniosek uczestnika postępowania lub z urzędu. Jeżeli sąd rejestrowy uzna, że brak jest podstaw do zawieszenia postępowania, może oddalić wniosek na posiedzeniu niejawnym. Natomiast postanowienie o zawieszeniu postępowania może zostać wydane wyłącznie po przeprowadzeniu rozprawy. Wbrew niektórym poglądom zawieszenie postępowania rejestracyjnego nie jest formą zabezpieczenia powództwa wspólników wytoczonego przeciwko spółce z ograniczoną odpowiedzialnością. Tej kompetencji nie możemy wyklądać w ten sposób, ponieważ tego rodzaju założenie wydaje się nieuprawnione z uwagi na art. 755 § 1 pkt 3 k.p.c.²¹ Należy podnieść, że zawieszenie postę-

²⁰ Por. także J. Frąckowiak: *Uchwały organów spółki kapitałowej a czynności prawne dokonywane przez spółkę* (w:) *Prawo handlowe XXI wieku. Czas stabilizacji, ewolucji czy rewolucji. Księga jubileuszowa Profesora Józefa Okolskiego*, pod red. M. Modrzejewskiej, Warszawa 2010, s. 109–124; P. Antoszek: *Cywilnoprawny charakter uchwał wspólników spółek kapitałowych*, Warszawa 2009, s. 144 i n.; A. Jarocho: *Powództwo o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników spółki kapitałowej*, Toruń 2010, s. 69 i n.; Z. Radwański: *Prawo cywilne. Część ogólna*, Warszawa 1994, s. 161; E. Marszałkowska-Krześ: *Uchwały zgromadzeń w spółkach kapitałowych*, Warszawa 2000, s. 13 i 14; *eadem*: *Charakter prawny uchwał*, PPH 1998, nr 6, s. 23 i 24; M. Wilejczyk: *Stosowanie przepisów kodeksu cywilnego do wadliwych uchwał zgromadzeń wspólników spółek kapitałowych*, PPH 2012, nr 4, s. 22–27; K. Bilewska: *Dopuszczalność stwierdzenia nieważności uchwały zgromadzenia wspólników na podstawie art. 58 KC — glosa — I CSK 94/09*, *Monitor Prawniczy* (dalej: *Mon. Praw.*) 2010, nr 18, s. 1026 i n.

²¹ W tym kierunku zdają się zmierzać wypowiedzi m.in. R. Pabisa (w:) *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2017, s. 772; M. Spyry (w:) *System prawa handlowego*, t. 2, *Prawo spółek handlowych*, pod red. S. Włodyki, Warszawa 2012, s. 1309.

powołania rejestrowego przez sąd rejestrowy jest wyrazem realizacji obowiązku tego sądu dbałości o to, żeby dane wpisane do rejestru były prawdziwe, a nie wyrazem kompetencji do udzielenia zabezpieczenia we wskazany sposób. Kwestie zawieszenia postępowania rejestrowego a zabezpieczenia powództwa dotyczącego uchylenia uchwały wspólników z tego punktu widzenia są od siebie niezależne i nie można ich ze sobą łączyć. Wiąże się to z tym, że sąd rejestrowy jest uprawniony do badania wpływu naruszeń procedury podejmowania uchwał przez zgromadzenie wspólników (akcjonariuszy) na ich treść — na podstawie art. 23 ust. 1 ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym, w sytuacji jednak wytoczenia powództwa o stwierdzenie ich nieważności, właściwy sąd w trybie procesu obowiązany będzie ocenić przesłanki zgodności z prawem powołanych uchwał mających stanowić podstawę wpisu w niniejszej sprawie. Zgodnie z treścią art. 23 ust. 1 ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym sąd rejestrowy bada, czy dołączone do wniosku dokumenty są zgodne pod względem formy i treści z przepisami prawa. Oczywiście problem kontroli przez sąd rejestrowy zgodności uchwał wspólników z przepisami prawa, umową spółki lub statutem jest dość skomplikowanym zagadnieniem, które nie jest oceniane w sposób jednolity, niemniej analizując literalnie przepis art. 23 ust. 1 ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym, dojdziemy do wniosku, że nakazuje on wprost badanie zgodności dołączonych do wniosku dokumentów z przepisami prawa. Obowiązek sądu rejestrowego w zakresie badania treści dokumentów nie ma charakteru czysto formalnego, gdyż obejmuje także ocenę ważności czynności prawnej objętej tym dokumentem, stanowiącym podstawę wpisu²². Ponadto zgodnie z art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. sąd może zawiesić postępowanie z urzędu, jeżeli rozstrzygnięcie sprawy zależy od wyniku innego toczącego się postępowania cywilnego. Przepis ten ma odpowiednie zastosowanie również w postępowaniu rejestrowym. Przyczyną zawieszenia postępowania cywilnego z uwagi na inne toczące się postępowanie cywilne może być tylko zależność prejudycjalna, a nie wzgląd na podobieństwo obu spraw. Jak podkreśla się w doktrynie, zależność prejudycjalna postępowania cywilnego od wyniku innego postępowania występuje wtedy, gdy kwestia będąca lub mająca być przedmiotem innego postępowania (prejudycjalnego) stanowi element podstawy faktycznej rozstrzygnięcia sprawy w postępowaniu cywilnym i nie chodzi tu o zależność polegającą na wykładni tych samych przepisów prawa w identycznym stanie faktycznym w innej sprawie, lecz wyłącznie o zależność wynikającą z kwestii prejudycjalnej²³. Bez znaczenia pozostaje przy tym to, w jakim trybie jest ono roz-

²² Por. L. Ciulkin (w:) L. Ciulkin, A. Jakubecki, N. Kowal: *Krajowy Rejestr Sądowy i postępowanie rejestrowe. Praktyczny komentarz*, Warszawa 2002, s. 79.

²³ Por. A. Laskowska: *Zawieszenie sądowego postępowania rozpoznawczego w sprawach cywilnych*, Warszawa 2009, s. 152. Zdaniem autorki pojęciem prejudycjalności można posługiwać się w znaczeniu szerokim oraz wąskim. Przez prejudycjalność *sensu largo* należy rozumieć zależność rozstrzygnięcia sprawy głównej od rozstrzygnięcia zapadłego w innym postępowaniu, np. cywilnym, karnym, administracyjnym. Przy tak definiowanej prejudycjalności przez orzeczenie prejudycjalne należy rozumieć orzeczenia konstytutywne, orzeczenia deklaratoryjne, które wiążą strony, oraz orzeczenia, dla których wydania właściwy jest inny organ niż sąd cywilny albo

poznawane (procesowym, czy nieprocesowym) oraz przed którym sądem. Prejudycjalne znaczenie innego postępowania cywilnego wynika z orzeczenia sądu wydanego w postępowaniu rozpoznawczym²⁴. Niewątpliwie taka sytuacja ma miejsce w przedmiocie analizowanego zagadnienia, gdyż w większości wypadków wpis wnioskodawcy do KRS następuje między innymi w oparciu o protokoły zgromadzenia wspólników. Należy zatem przyjąć, że norma z art. 249 § 2 k.s.h. nie jest autonomiczną i samodzielną regulacją dotyczącą postępowania zabezpieczającego i w żaden sposób nie może za taką uchodzić. Podobnie trudno uzasadniać koncepcję, że art. 249 § 2 k.s.h. jest *lex specialis* wobec art. 755 § 1 k.p.c. Tego rodzaju stanowisko byłoby za daleko idące i pozostawało w sprzeczności zarówno z przepisami dotyczącymi możliwości zawieszenia postępowania, jak i z przepisami dotyczącymi postępowania zabezpieczającego.

2.3. W kontekście zabezpieczenia roszczeń o uchylenie lub stwierdzenie nieważności uchwał wspólników podstawowe znaczenie ma rozstrzygnięcie niezwykle spornej kwestii, a mianowicie, czy w ramach udzielanego zabezpieczenia możliwe jest, aby organ procesowy (sąd cywilny, a nie sąd rejestrowy) dokonał zabezpieczenia roszczenia poprzez zawieszenie postępowania rejestrowego. Odwracając ten problem, należałoby udzielić odpowiedzi, czy w tym zakresie wyłącznie właściwy jest sąd rejestrowy na podstawie normy z art. 249 § 2 k.s.h., czy też należałoby dać takie uprawnienie każdemu innemu sądowi w związku z przepisami o postępowaniu zabezpieczającym.

W judykaturze kwestia ta wydaje się zupełnie przesądzona. W uchwale SN z dnia 21 lipca 2010 r. (III CZP 49/10)²⁵ przyjęto, że „dopuszczalne jest zabezpieczenie roszczenia o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością przez zawieszenie postępowania rejestrowego dotyczącego wpisu zmian na podstawie tej uchwały”. Uchwała ta ze względu na swoje uzasadnienie dla praktyki miała olbrzymie znaczenie. W uzasadnieniu tej uchwały SN podniósł między innymi: „[...] W przykładowym katalogu sposobów zabezpieczenia roszczeń niepieniężnych zawartym w art. 755 k.p.c. nie jest wymienione zawieszenie postępowania rejestrowego. W punkcie 3 tego przepisu wymienia się jednakże zawieszenie egzekucji lub postępowania wykonawczego. Brak bliższego

właściwy jest sąd cywilny, ale w innym trybie. Natomiast z pojęciem prejudycjalności *sensu stricto* należy łączyć konieczność rozstrzygnięcia o takich kwestiach prejudycjalnych, które należą do wyłącznej właściwości innego sądu lub organu (A. Laskowska: *Zawieszenie...*, *op. cit.*, s. 156). Zob. także J. Rodziejewicz: *Prejudycjalność w postępowaniu cywilnym*, Gdańsk 2000, s. 22; L. Ostrowski: *O kwestiach prejudycjalnych w procesie cywilnym (problematyka związana z art. 177 k.p.c.)*, Palestra 1965, z. 11, s. 3; J. Bodio (w:) J. Bodio, T. Demendecki, A. Jakubecki, O. Marcewicz, P. Talenga, M. Wójcik: *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do art. 1–729*, t. I, pod red. A. Jakubeckiego, Warszawa 2017, s. 319; E. Rudkowska-Ząbczyk: komentarz do art. 177 (w:) *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. E. Marszałkowskiej-Krześ, Legalis 2018; zob. także A. Jakubecki: *Problem prejudycjalności na tle stosunku prawa cywilnego procesowego do prawa cywilnego materialnego*, AUMCS, vol. XXIX, Sectio G, Lublin 1982; wyrok SN z dnia 20 grudnia 2005 r., V CK 407/05, LEX nr 462935.

²⁴ Zob. postanowienie SN z dnia 11 października 2005 r., V CK 197/05, LEX nr 186933.

²⁵ OSNC 2011, nr 1, poz. 7, z krytyczną glosą K. Skrodzkiego, Państwo i Prawo 2011, z. 12, s. 124 i n.

określenia, co oznacza »postępowanie wykonawcze« w rozumieniu tego przepisu prowadzi do przyjęcia, że chodzi tu o każde postępowanie zmierzające do wykonania orzeczenia lub decyzji, których istnienie, ważność lub skuteczność są przedmiotem postępowania w sprawie, w której udzielone zostało zabezpieczenie. Sposobem wykonania uchwały wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością powodującej zmianę danych podlegających wpisowi do rejestru (np. nazwisk i imion członków rady nadzorczej — art. 168 w związku z art. 166 § 1 pkt 6 k.s.h.) lub kreującej zdarzenia podlegające takiemu wpisowi jest wpisanie tych zmian lub zdarzeń do rejestru. W świetle art. 755 § 1 pkt 3 k.p.c. zawieszenie postępowania zmierzającego do dokonania takiego wpisu (postępowania rejestrowego) może więc być sposobem udzielenia zabezpieczenia. Należy też zwrócić uwagę, że ustawa wprost dopuszcza możliwość udzielenia zabezpieczenia roszczenia niepieniężnego przez zawieszenie egzekucji, pomimo że na podstawie przepisów postępowania egzekucyjnego do zawieszenia tego postępowania uprawniony jest organ egzekucyjny (art. 818–821 k.p.c.). [...] Okoliczność, że stosownie do art. 252 § 2 w związku z art. 249 § 2 k.s.h. postępowanie rejestrowe może zawiesić sąd rejestrowy, nie wyłącza dopuszczalności zabezpieczenia roszczenia o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością przez zawieszenie postępowania rejestrowego [...]»²⁶. Podobnie w tym zakresie wypowiedział się SA we Wrocławiu w postanowieniu z dnia 19 stycznia 2012 r. (I ACZ 45/12)²⁷, przyjmując, że możliwość zawieszenia postępowania rejestrowego przez sąd rejestrowy na podstawie art. 252 § 2 w zw. z art. 249 § 2 k.s.h. nie wyłącza dopuszczalności zabezpieczenia roszczenia o stwierdzenie nieważności uchwały. Zabezpieczenie powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników spółki z o.o. przez zawieszenie postępowania rejestrowego dotyczącego wpisu zmian na podstawie tej uchwały jest dopuszczalne na podstawie art. 730 § 1 i 2, art. 730¹ i 755 k.p.c. i to niezależnie od tego, czy wniosek w tym przedmiocie został złożony przed, czy też po wytoczeniu powództwa²⁸. Warto również zwrócić uwagę na postanowienie z dnia 28 stycznia 2014 r. SA w Szczecinie, który stwierdził, że: „Dopuszczalne jest zabezpieczenie roszczenia o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością przez zawieszenie postępowania rejestrowego dotyczącego wpisu zmian na podstawie tej uchwały»²⁹. Wreszcie odnotować należy

²⁶ Fragment uzasadnienia uchwały SN z dnia 21 lipca 2010 r., III CZP 49/10, Legalis nr 232714.

²⁷ Legalis nr 732879; A. Krysiak (w:) *Prawo spółek handlowych. Orzecznictwo 2011–2012*, pod red. R.L. Kwaśnickiego, P. Letolca, Warszawa 2013, s. 200.

²⁸ Por. M. Muliński (w:) *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 108; R.L. Kwaśnicki: *Zabezpieczenie roszczenia o stwierdzenie nieważności uchwały poprzez zawieszenie postępowania rejestrowego*, *Mon. Praw.* 2011, nr 21 (dodatek), s. 12; J. Szwaia (w:) S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaia: *Kodeks spółek handlowych. Komentarz do art. 301–458*, t. III, Warszawa 2013, s. 1309 i n.; A. Radwan: *Szantaż korporacyjny i sposoby jego ograniczenia de lege lata i de lege ferenda*, PPH 2003, nr 11, s. 24; T. Ereciński (w:) T. Ereciński, J. Gudowski: *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 794; J. Jarocho: *Powództwo...*, *op. cit.*, s. 267; K. Oplustil: *Instrumenty nadzoru korporacyjnego (corporate governance) w spółce akcyjnej*, Warszawa 2010, s. 739.

²⁹ I ACz 62/14, LEX nr 1751619.

także stanowisko SA w Gdańsku, który w postanowieniu z dnia 25 lutego 2016 r. (V ACz 108/16) potwierdził dotychczasowe stanowisko SN, przyjmując, że to zawieszenie postępowania rejestrowego jest właściwym sposobem zabezpieczenia powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały walnego zgromadzenia sprzecznej z ustawą, a nie wstrzymanie wykonalności uchwały. U podstaw zapatrywania SA legło założenie następujące: „W ocenie Sądu *ad quem* — mając na względzie dyrektywę wpływającą zarówno z art. 755 § 1 k.p.c. (»sąd udziela zabezpieczenia w taki sposób, jaki stosownie do okoliczności uzna za odpowiedni«), jak i z art. 730¹ § 3 k.p.c. (»przy wyborze sposobu zabezpieczenia sąd uwzględni interesy stron lub uczestników postępowania w takiej mierze, aby uprawnionemu zapewnić należytą ochronę prawną, a obowiązane nie obciążać ponad potrzebę«) — w sytuacji, gdy toczy się postępowanie rejestrowe [...], a dane uchwały stanowią podstawę dokonania wpisu w rejestrze, to właściwym i adekwatnym sposobem zabezpieczenia powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały walnego zgromadzenia sprzecznej z ustawą winno być zawieszenie postępowania rejestrowego, a nie wstrzymanie”³⁰.

Z przedstawionym stanowiskiem nie można się zgodzić. Zasadniczy problem sprowadzał się i sprowadza obecnie do rozumienia regulacji art. 755 § 1 pkt 3 k.p.c., zgodnie z którą sąd może udzielić zabezpieczenia poprzez zawieszenie postępowania egzekucyjnego lub innego postępowania zmierzającego do wykonania orzeczenia. Sformułowanie tego punktu zostało nieznacznie zmienione w nowelizacji z dnia 16 września 2011 r., w wyniku której obecnie jest w nim mowa o „zawieszeniu postępowania egzekucyjnego lub innego postępowania zmierzającego do wykonania orzeczenia”. W poprzedniej wersji wzmianka o zabezpieczeniu roszczeń niepieniężnych brzmiała „zawieszenie egzekucji lub postępowania wykonawczego”³¹. Zamiana „postępowania wykonawczego” na „inne postępowanie zmierzające do wykonania orzeczenia” związana była z wątpliwościami, że zabezpieczenie przez zawieszenie postępowania może odnosić się także do takich postępowań, które nie są uważane za postępowanie egzekucyjne, ale zmierzające do tego samego celu, czyli do przymusowego wykonania orzeczenia. Postępowania takie określa się też mianem postępowań wykonawczych³². W doktrynie wskazuje się, że postępowanie wykonawcze odnosi się zarówno do przymusowego wykonania orzeczenia sądowego w drodze egzekucji, jak i do innych sposobów jego wykonania. W tym ostatnim przypadku chodzi o przewidziane przepisami prawa możliwości przymusowego zaspokojenia wierzyciela bez przeprowadzania postępowania egzekucyjnego i związanego z tym udziału organu egzekucyjnego³³. Tytułem przykładu można tu wskazać na postępowanie dotyczące odebrania osoby podlegającej władzy rodzi-

³⁰ LEX nr 2123999.

³¹ Por. A. Jakubecki (w:) *System...*, *op. cit.*, s. 420.

³² *Ibidem*, s. 421 i 422.

³³ Por. A. Marciniak: *Postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 2005, s. 20; W. Broniewicz: *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 2008, s. 25; E. Marszałkowska-Krześ: *Zawieszenie postępowania rejestrowego jako zabezpieczenie roszczenia przez sąd orzekający w sprawie zaskarżenia uchwały będącej podstawą*

cielskiej lub pozostającej pod opieką (art. 598¹–598¹⁴ k.p.c.), czy też postępowanie dotyczące wykonywania kontaktów z dzieckiem (art. 598¹⁵–598²² k.p.c.). W związku z tym samo postępowanie rejestrowe w świetle ówczesnie obowiązującej regulacji, jak i obecnie nie może zostać potraktowane jako postępowanie wykonawcze. Nawet przy założeniach przyjętych przez SN postępowanie rejestrowe — jako rodzaj postępowania nieprocesowego — nie może zostać w świetle art. 755 § 1 pkt 3 k.p.c. traktowane jako zmierzające do wykonania orzeczenia. Ten sposób podejścia do wskazanego sposobu zabezpieczenia wydaje się nieuprawnioną nadinterpretacją normy z art. 755 § 1 pkt 3 k.p.c. Poza tym *de facto* otwierałoby możliwość zawieszenia niemalże każdego postępowania, które w swej istocie nie miałoby niczego wspólnego z funkcją sprowadzającą się do wykonania orzeczenia. Oczywiście z drugiej znów strony można podnieść, że katalog sposobów zabezpieczenia z art. 755 k.p.c. nie ma charakteru zamkniętego i tym samym można założyć, że sąd, badając sprawę dotyczącą zaskarżenia uchwał, będzie upoważniony do udzielenia właśnie takiego zabezpieczenia, czyli zabezpieczenia poprzez zawieszenie postępowania rejestrowego. Argument ten, w mojej ocenie, w żaden sposób nie przekonuje, ponieważ o ile katalog jest przykładowy, o tyle już sama czynność zawieszenia siłą rzeczy musi być limitowana ustawą. Nie należy tworzyć pozaustawowych przesłanek zawieszenia postępowania³⁴. Z tego też powodu należy przyjąć, że zawieszenie postępowania rejestrowego może nastąpić jedynie na podstawie postanowienia sądu rejestrowego, ale nie może to nastąpić jako jeden ze sposobów zabezpieczenia roszczeń niepieniężnych³⁵.

Z kolei zawieszenie postępowania przez sąd rejestrowy następuje, jak to już wyżej wskazywano, na zupełnie innej podstawie. Odmienne założenie — jak podkreśla E. Marszałkowska-Krześ — daje asumpt do prawnie nieuzasadnionej możliwości ingerencji przez sąd procesowy w odmienną procedurę niezawisłego sądu rejestrowego. Nie można dopuścić do sytuacji, że jeden sąd orzekający będzie zawieszał toczące się przed innym sądem postępowanie rozpoznawcze³⁶.

Wśród innych jeszcze argumentów przemawiających przeciwko możliwości zawieszenia postępowania jako sposobu zabezpieczenia przemawiają — jak zaznacza E. Marszałkowska-Krześ — inne regulacje kodeksu spółek handlowych, na co nie zwrócił uwagi SN, podejmując wyżej wzmiankowaną uchwałę. Otóż zgodnie z art. 510 § 1 k.s.h. w przypadku uchylenia uchwały albo stwierdzenia nieważności uchwały, o której mowa w art. 506 (czyli uchwały o połączeniu), sąd rejestrowy

wpisu w rejestrze (w:) *Aurea praxis aurea theoria. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Tadeusza Erecińskiego*, t. I, pod red. J. Gudowskiego, K. Weitza, Warszawa 2011, s. 916; M. Walasik (w:) *System...*, *op. cit.*, s. 625 i 626.

³⁴ Por. E. Marszałkowska-Krześ: *Zawieszenie...*, *op. cit.*, s. 916; M. Romańska, O. Leśniak: *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 109; A. Jakubecki (w:) *System...*, *op. cit.*, s. 421 (przyt. 1260).

³⁵ Por. A. Jakubecki (w:) J. Bodio, T. Demendecki, A. Jakubecki, O. Marcewicz, P. Telenga, M. Wójcik: *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do art. 730–1217*, t. II, pod red. A. Jakubeckiego, Warszawa 2017, s. 111.

³⁶ E. Marszałkowska-Krześ: *Zawieszenie...*, *op. cit.*, s. 917.

z urzędu wykreśla z rejestru wpisy dokonane w związku z połączeniem. Podobnie w myśl art. 545 § 1 k.s.h. w przypadku uchylecia albo stwierdzenia nieważności uchwały, o której mowa w art. 541 (czyli uchwały o podziale), sąd rejestrowy z urzędu wykreśla z rejestru wpisy dokonane w związku z podziałem. W tym wypadku trudno byłoby uzasadnić zawieszenie postępowania rejestrowego, jeżeli uwzględnienie powództwa powoduje konieczność wykreślenia stosownych wpisów, a ponadto prawa skarżącego uchwałą są gwarantowane daleko posuniętymi gwarancjami odpowiedzialności odszkodowawczej (art. 510 § 1 i art. 545 § 2 k.s.h.)³⁷.

Przeszkodą do prezentowania koncepcji zawieszenia postępowania rejestrowego jako sposobu zabezpieczenia może być również wzgląd na zasadę bezpieczeństwa obrotu. Zasada bezpieczeństwa obrotu zakorzeniona jest w takich konstytucyjnych wartościach, jak godność człowieka, jego wolność i swoboda decyzji oraz własność i jej ochrona prawna. Brak ochrony bezpieczeństwa obrotu naruszałby te wartości. Wyodrębnienie zasady bezpieczeństwa obrotu ma długą tradycję — pomimo że jest to zasada „niepisana”, nie wyraża jej osobny przepis prawny. Jednym z ważnych przejawów omawianej zasady, realizowanym przez zabezpieczenie pewności prawa i ochronę zaufania, jest samo tworzenie prawa w sposób określany przez Trybunał Konstytucyjny jako „przyzwoita legislacja”³⁸. To właśnie wzgląd na obojętność tej zasady może prowadzić do uznania zawieszenia postępowania rejestrowego jako niedopuszczalnej formy nacisku wnioskodawcy na spółkę³⁹.

Nie ulega wątpliwości, że przepis art. 755 k.p.c. dotyczy wszystkich postępowań cywilnych, podczas gdy art. 249 § 2 (i art. 423 § 1 k.s.h.) odnosi się wyłącznie do postępowań w przedmiocie uchylecia uchwały zgromadzeń spółek kapitałowych. Stąd też rozwiązanie z kodeksu spółek handlowych należy uznać za regulację szczególną, uchylającą normę ogólną z art. 755 k.p.c.⁴⁰

2.4. Przy zaprezentowanym stanowisku pojawia się zasadnicza wątpliwość, a mianowicie czy przy zanegowaniu możliwości udzielenia zabezpieczenia poprzez zawieszenie postępowania rejestrowego inny sposób zabezpieczenia jest w ogóle dopuszczalny. Przyjęcie, że jedynym środkiem zabezpieczenia w procesie o uchylecie uchwały jest zawieszenie postępowania rejestrowego, gdzie wyłącznie właściwy jest sąd rejestrowy, chyba w sposób nieuzasadniony ograniczałoby sąd procesowy, który może stosować art. 730 k.p.c. w każdej sprawie cywilnej⁴¹. W postępowaniach w przedmiocie zaskarżenia uchwały bezsprzecznie można żądać udzielenia zabezpieczenia, kwestia jedynie sprowadza się do sposobu.

³⁷ *Ibidem*, s. 921.

³⁸ Por. M. Zaremba: *Prawdziwość firmy jako gwarancja zasady pewności i bezpieczeństwa obrotu* (w:) Białostockie Studia Prawnicze 2008, z. 3: *Wokół zasad prawa cywilnego*, pod red. T. Mróz, S. Prutisa, s. 134.

³⁹ E. Marszałkowska-Krześ: *Zawieszenie...*, *op. cit.*, s. 921.

⁴⁰ *Ibidem*, s. 918.

⁴¹ Por. M. Rodzyńkiewicz: *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 465; M. Jagodziński: *Odpowiedzialność z tytułu wniesienia oczywiście bezzasadnego powództwa o uchylecie uchwały walnego zgromadzenia lub stwierdzenie jej nieważności*, Wrocław 2017 (niepublikowana rozprawa doktorska), s. 102 i 103.

Zarówno roszczenie o uchylenie uchwały, jak i o stwierdzenie nieważności uchwały nie mają charakteru pieniężnego, stosownie zatem do treści art. 755 § 1 k.p.c. sąd udziela zabezpieczenia w taki sposób, jaki z uwagi na okoliczności uważa za odpowiedni. Wskazana formuła jest bardzo elastyczna i pozwala dostosować sposób zabezpieczenia do szczególnych, istotnych elementów sytuacji i zagrożenia, które zdaniem uprawnionego uzasadniają udzielenie zabezpieczenia, nie wyłączając przepisów o zabezpieczeniu roszczeń pieniężnych⁴². Jak podkreśla A. Jarocho, mimo okoliczności, że mamy do czynienia z roszczeniami niemającymi charakteru pieniężnego, nie można jednak w określonych okolicznościach wykluczyć potrzeby stosowania zabezpieczeń właściwych ze swej natury dla zabezpieczenia roszczeń pieniężnych, na przykład obciążenie nieruchomości obowiązanej hipoteką przymusową⁴³.

Natomiast w pozostałych przypadkach należałoby stosownie do zabezpieczenia roszczeń niepieniężnych przyjąć, że sąd procesowy może chociażby unormować prawa i obowiązki stron lub uczestników postępowania na czas trwania postępowania (art. 755 § 1 pkt 1 k.p.c.). Ten sposób zabezpieczenia nie jest typowy, chociaż orzecznictwo przyjmuje taką możliwość. Otóż w postanowieniu SN z dnia 19 października 1983 r. (I CZ 155/83)⁴⁴ sąd wyraził pogląd, że w sprawie o uchylenie uchwały pozbawiającej członkostwa w ZBDJ możliwe jest zabezpieczenie powództwa poprzez zakaz rozdysponowania odpowiedniej liczby działek budowlanych. W uzasadnieniu do tego postanowienia wskazano, że wprawdzie przedmiotem żądania w sprawie było przywrócenie powodom praw członkowskich w zrzeszeniu, nie zaś wydanie działek budowlanych, jednakże ich członkostwo było celem samym w sobie, ponieważ przystąpienie do zrzeszenia miało na celu wspólne wraz z innymi członkami wzniesienie domów jednorodzinnych⁴⁵. Te i inne okoliczności, zdaniem SN, usprawiedliwiały możliwość zabezpieczenia powództwa przez zakaz rozdysponowania odpowiedniej liczby działek budowlanych. W omawianej sprawie, co istotne, zakaz rozdysponowania działek był wyrazem unormowania stosunków na czas trwania postępowania. Odmienne stanowisko w tym wypadku zaprezentowała T. Misiuk-Jodłowska, podnosząc, że zabezpieczenie w omawianej sprawie mogło sprowadzać się do wstrzymania uchwały, a nie do zakazu wstrzymania rozdysponowania działek. Przy okazji tego sposobu udzielania zabezpieczenia należałoby rozważyć, czy nie jest możliwe wstrzymanie wypłaty dywidendy, w sytuacji gdy ją uchwalono, a uchwała została zaskarżona. Można by bowiem w tym wypadku unormować prawa i obowiązki stron właśnie w ten sposób, że nastąpiłoby wstrzymanie wypłaty traktowane już jako tymczasowe przyznanie prawa do zaniechania

⁴² Por. A. Jarocho: *Powództwo...*, *op. cit.*, s. 268.

⁴³ *Ibidem*.

⁴⁴ OSNCP 1984, nr 5, poz. 83, powoływane także w: T. Ereciński (w:) T. Ereciński, J. Gudowski: *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 794; A. Jakubecki (w:) *System...*, *op. cit.*, s. 410.

⁴⁵ Na uzasadnienie tego postanowienia powołuje się w swoich rozważaniach na temat tej formy zabezpieczenia A. Jakubecki (w:) *System...*, *op. cit.*, s. 410.

wypłat. Kwestia ta co prawda była rozważana w kontekście wstrzymywania wypłaty renty, jednak w judykaturze zwrócono uwagę na ten problem i taką możliwość udzielenia zabezpieczenia⁴⁶.

Wskazać jednak należy, że podstawowym sposobem zabezpieczenia roszczeń w sprawach o uchylenie lub stwierdzenie nieważności uchwały wspólników jest wstrzymanie wykonania uchwały⁴⁷. W istocie jednak pod względem terminologicznym nie chodzi tu o wstrzymanie wykonalności zaskarżonej uchwały, lecz o wstrzymanie jej skuteczności⁴⁸. Postanowienie sądu o wstrzymaniu wykonania uchwały powoduje, że pozwana spółka (obowiązany we wniosku o udzielenie zabezpieczenia) oraz jej organy nie mogą podejmować działań mających na celu wykonanie uchwały, natomiast niniejsze postanowienie nie wywołuje skutków prawnych wobec osób trzecich⁴⁹. Ten sposób zabezpieczenia powództw zmierzających do zaskarżenia uchwał wspólników, zdaje się, jest powszechnie aprobowany. Zabezpieczenie to należy do kategorii zabezpieczeń antycypacyjnych i polega na udzieleniu uprawnionemu tymczasowo z wyprzedzeniem takiej ochrony, jaką ma mu zapewnić przyszłe orzeczenie rozstrzygające o zabezpieczonym roszczeniu procesowym. Natomiast w ramach tak przedstawionej kwestii pojawia się inne istotne zagadnienie, a mianowicie wstrzymanie skuteczności uchwał podlegających wpisowi do rejestru oraz uchwał niepodlegających wpisowi do rejestru. W doktrynie wskazuje się niekiedy, że zabezpieczenie poprzez wstrzymanie wykonania (skuteczności) uchwały dotyczy jedynie tych uchwał, które nadają się do wykonania, ale jednocześnie nie wymagają dla swej skuteczności rejestracji w KRS (np. uchwała wyrażająca zgodę dla spółki na sprzedaż należącej do niej nieruchomości), w innych wypadkach ten sposób zabezpieczenia nie jest adekwatny⁵⁰. Tego rodzaju zapatrywanie wydaje się nieuprawnione, ponieważ w każdej sytuacji, w której dojdzie do wstrzymania wykonania uchwały (lub wstrzymania jej skuteczności), to sąd rejestrowy powinien zostać o tym poinformowany i nie ma możliwości, aby dokonał wpisu. Zresztą wiąże się to ze skutkami, jakie przypisuje się postanowieniom o udzieleniu zabezpieczenia. Postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia z momentem wydania wiąże sądy i inne organy, w tym co istotne, sąd rejestrowy. Postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia wyposażone są w walor skuteczności. Zgodnie z art. 360 k.p.c. postanowienia stają się skuteczne w takim zakresie i w taki sposób, jaki wypływa z ich treści, z chwilą ogłoszenia, a jeżeli ogłoszenia nie było — z chwilą podpisania sentencji⁵¹. Ponadto jest ono także wykonalne. W świetle

⁴⁶ Zwraca na to uwagę A. Jakubecki (w:) *System...*, *op. cit.*, s. 411; zob. także uchwałę SN z dnia 27 lutego 1975 r., III PZ 2/75, OSNC 1975, nr 10–11, poz. 146.

⁴⁷ Por. A. Jarocho: *Powództwo...*, *op. cit.*, s. 268; K. Bilewska (w:) *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, pod red. Z. Jary, Warszawa 2014, s. 1611; M. Jagodziński: *Odpowiedzialność...*, *op. cit.*, s. 102; E. Marszałkowska-Krześ: *Uchwały zgromadzeń w spółkach kapitałowych*, Warszawa 2000, s. 144 i 145.

⁴⁸ Zob. uzasadnienie uchwały SN z dnia 17 grudnia 2015 r., III CZP 91/15, Legalis nr 1361751.

⁴⁹ Por. M. Jagodziński: *Odpowiedzialność...*, *op. cit.*, s. 103; K. Bilewska (w:) *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 1611.

⁵⁰ Por. A. Jarocho: *Powództwo...*, *op. cit.*, s. 268.

⁵¹ Więcej na temat skuteczności orzeczeń zob. A. Miączyński: *Skuteczność orzeczeń w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 1974, s. 83 i n.

art. 743 § 2 k.p.c., jeżeli z uwagi na swą treść postanowienie podlega wykonaniu w inny sposób niż w drodze egzekucji, stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące tego sposobu. Podstawą przeprowadzenia postępowania jest wtedy postanowienie zaopatrzone z urzędu przez przewodniczącego we wzmiankę o wykonalności. Skutek w postaci wykonalności w tym wypadku jest niezależny od samej skuteczności orzeczenia. Nie ma przeszkód, aby orzeczenie było wyposażone w owe skutki. Co więcej, wskazuje się, że wykonalność tego rodzaju postanowień nie może być oceniana przez pryzmat wykonalności w drodze egzekucji, lecz skuteczności postanowienia wyrażającego się w tym, że stanowi ono podstawę wpisu⁵². Postępowanie zabezpieczające w celu wykonania zabezpieczenia w inny sposób aniżeli w drodze egzekucji jest co do zasady uruchamiane na wniosek uprawnionego albo innego podmiotu. Postępowanie to może zostać wszczęte z urzędu, jeżeli taką możliwość ustanowiono w przepisach, które określają właściwy dla zastosowanego sposobu tryb zabezpieczenia. Jednocześnie postępowanie zabezpieczające w stadium wykonawczym powinno zostać wszczęte przed organem do tego właściwym, który nie jest uprawniony do merytorycznego badania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia stanowiącego podstawę tego postępowania⁵³. Z tego też względu trudno sobie wyobrazić sytuację, w której uchwała, podlegająca zgłoszeniu do KRS, mimo udzielenia zabezpieczenia w postaci jej wstrzymania, nie byłaby brana pod uwagę przez sąd rejestrowy. W takim wypadku pojawia się kilka rozwiązań procesowych, które mogłyby zostać wdrożone. Po pierwsze, mogłoby dojść do zawieszenia postępowania z uwagi na wydanie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia. Taką kompetencję ma sąd rejestrowy, który może podjąć taką decyzję w każdej chwili po zawiśnięciu sprawy. Po drugie, można rozważać, czy w tej sytuacji sąd rejestrowy nie mógłby odroczyć rozpoznania wniosku do momentu uchylenia lub upadku zabezpieczenia. Na podstawie art. 214 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. zapewne można by uzasadnić taką decyzję, szczególnie że odroczenie może nastąpić również z uwagi na znaną sądowi przeszkodę, której nie można przezwyciężyć. W tym ostatnim przypadku mógłby pojawić się problem, że decyzja w zakresie zbyt długiego odroczenia mogłaby prowadzić do jego przewlekłości. Z tego też względu w takim wypadku należałoby postulować to pierwsze rozwiązanie, jednakże nie jako przejaw udzielonego zabezpieczenia, lecz samodzielnej kompetencji sądu rejestrowego, w której może w każdej chwili skorzystać.

Innym sposobem może być wpisanie ostrzeżenia do księgi wieczystej, na przykład w przypadku uchwał o zbyciu lub nabyciu nieruchomości⁵⁴. Obecnie wpis ostrzeżenia do księgi wieczystej może być stosowany także w innych sprawach o roszczenia niepieniężne, dotyczących nieruchomości i innych praw rzeczowych, dla których prowadzona jest księga wieczysta. W związku z tym nie wydaje się uza-

⁵² Por. T. Ereciński (w:) T. Ereciński, J. Gudowski: *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 737.

⁵³ Por. M. Walasik (w:) *System...*, *op. cit.*, s. 660 i 661.

⁵⁴ Por. A. Rachwał (w:) *System prawa handlowego*, t. 2, *Prawo spółek handlowych*, pod red. S. Włodyki, Warszawa 2012, s. 1310.

sadnione stanowisko SA w Krakowie, wyrażone w postanowieniu z dnia 21 stycznia 2013 r. (I ACz 2134/12), że nie jest dopuszczalne udzielenie zabezpieczenia w postaci nakazania wpisu do księgi wieczystej ostrzeżenia o toczącym się postępowaniu, jeżeli się ono jeszcze nie toczy, chociaż z literalnego brzmienia wskazanego sposobu zabezpieczenia wydaje się to niedopuszczalne, jak przyjmuje Sąd Apelacyjny⁵⁵. W tym względzie należy mieć na uwadze art. 733 k.p.c. Zgodnie z tą regulacją zabezpieczenie może być udzielone także przed wszczęciem postępowania w sprawie, przy czym sąd wyznaczy jednocześnie termin nie dłuższy niż dwa tygodnie, w którym powinno być wniesione pismo wszczynające postępowanie w sprawie pod rygorem upadku zabezpieczenia. Jednocześnie, co istotne, to, że przepis art. 733 nie wprowadza żadnych ograniczeń co do sposobów zabezpieczenia, jakie mogą być stosowane przed wszczęciem postępowania, prowadzi do wniosku, iż mogą to być wszystkie sposoby przewidziane w przepisach o postępowaniu zabezpieczającym⁵⁶.

W orzecznictwie rozważany był także przypadek udzielenia zabezpieczenia roszczenia poprzez zakazanie zarządowi podejmowania działań zagrażających interesom ekonomicznym i działalności spółki. Wniosek o udzielenie zabezpieczenia w postaci zakazu prowadzenia owej działalności połączony został z wnioskiem o wstrzymanie wykonalności uchwały. Uznano, że uzasadnione jest udzielenie zabezpieczenia roszczenia poprzez zakazanie kwestionowanemu zarządowi podejmowania działań zagrażających interesom ekonomicznym i działalności spółki, co do których kwestionowany zarząd uzyskał zgodę zgromadzenia wspólników bądź zakazania bieżących działań związanych z prowadzeniem spraw i reprezentowaniem pozwanej spółki, które mogłyby zakłócić jej funkcjonowanie lub generować straty. Zakazanie podejmowania jakichkolwiek działań przez kwestionowany zarząd byłoby zbyt daleko idące⁵⁷. Kwestia tego rodzaju zabezpieczenia przedstawia się jako niezwykle interesująca z punktu widzenia sporów korporacyjnych dotyczących zaskarżenia uchwał.

III. OKOLICZNOŚCI WYŁĄCZAJĄCE MOŻLIWOŚĆ ZABEZPIECZENIA ROSZCZEŃ W PRZYPADKU POWÓDZTWA O USTALENIE NIEWAŻNOŚCI ORAZ POWÓDZTWA O USTALENIE NIEISTNIENIA UCHWAŁY WSPÓLNIKÓW

3.1. Wśród okoliczności mających wpływ na orzeczenie w przedmiocie zabezpieczenia znajdują się i takie, że względu na które udzielenie ochrony prawnej

⁵⁵ Por. A. Marciniak (w:) *Kodeks postępowania cywilnego*, t. III, *Komentarz. Art. 730–1088*, pod red. A. Marciniaka, K. Piaseckiego, Warszawa 2015, Legalis.

⁵⁶ *Ibidem*.

⁵⁷ Postanowienie SA w Warszawie z dnia 7 marca 2011 r., I ACz 288/11 (niepubl.) powoływane przez D. Dworek: *Prawo spółek handlowych. Orzecznictwo 2011–2012*, pod red. R.L. Kwaśnickiego, Warszawa 2013, s. 356–360.

w postępowaniu zabezpieczającym okazuje się niemożliwe. Z tego punktu widzenia pełnią one funkcję odwrotną do funkcji podstaw zabezpieczenia. Okoliczności te są bardzo zróżnicowane⁵⁸. Po pierwsze, mogą one wynikać z ustawy, czego przykładem jest chociażby art. 731 k.p.c., zgodnie z którym zabezpieczenie co do zasady nie może zmierzać do zaspokojenia roszczenia, chyba że ustawa stanowi inaczej. Wśród innych przepisów można sięgnąć do art. 750 k.p.c., z którego wynika, że zabezpieczenie nie może obejmować rzeczy, wierzytelności i praw, z których egzekucja jest wyłączona⁵⁹. Podobnie art. 749 k.p.c. wskazuje, że zabezpieczenie roszczeń pieniężnych przeciwko Skarbowi Państwa jest niedopuszczalne. Po drugie, wskazane okoliczności będące w istocie ograniczeniami w możliwości udzielenia zabezpieczenia mogą wynikać z przesłanek związanych z tymczasową ochroną prawną. Jak już wcześniej podnoszono, udzielenia zabezpieczenia może żądać każda strona lub uczestnik postępowania, jeżeli uprawdopodobni roszczenie lub interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia⁶⁰.

3.2. Z punktu widzenia sporów korporacyjnych wskazane okoliczności ustawowe uniemożliwiające udzielenie zabezpieczenia nie mają większego znaczenia. Natomiast chciałbym tu zwrócić uwagę na przesłanki udzielenia zabezpieczenia, a w szczególności na interes prawny. Nie chodzi o to, czym jest interes prawny, bo ta kwestia została wyjaśniona powyżej, ale o to, czy interes prawny może ograniczać udzielenie zabezpieczenia w stosunku do innych powództw aniżeli powództwo o uchylenie uchwały wspólników (art. 249 k.s.h.), czy też powództwo o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników (art. 252 k.s.h.), a mianowicie mam tu na myśli powództwo o stwierdzenie nieważności uchwały oparte na art. 189 k.p.c. oraz powództwo o ustalenie nieistnienia uchwały oparte także na art. 189 k.p.c. Kodeks spółek handlowych ustanowił autonomiczny reżim podważania uchwał zgromadzeń wspólników spółek kapitałowych. Wadliwe uchwały mogą zostać wyeliminowane z obrotu w trybie powództwa o uchylenie uchwały na podstawie art. 249 § 1 k.s.h. (art. 422 § 1 k.s.h.) albo powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały na podstawie art. 252 § 1 k.s.h. (art. 425 § 1 k.s.h.). Ta kwestia z punktu widzenia niniejszego opracowania ma znaczenie podstawowe, ponieważ ustawodawca w sposób wyraźny przewidział mechanizm wzruszania uchwał, natomiast wszelkie odstępstwa, jakie pojawiają się w doktrynie oraz w judykaturze, powinny być oceniane w sposób negatywny. Z tego punktu widzenia sporna jest możliwość wykorzystania w celu kontroli ważności i skuteczności uchwał wspólników spółek kapitałowych powództwa o ustalenie, zwłaszcza w świetle ograniczeń czasowych⁶¹ i podmiotowych⁶² do wytoczenia powództwa.

⁵⁸ Por. M. Walasik (w:) *System...*, *op. cit.*, s. 297.

⁵⁹ *Ibidem*.

⁶⁰ *Ibidem*.

⁶¹ Zob. art. 252 § 3 k.s.h.

⁶² Zob. art. 250 w zw. z art. 252 § 1 k.s.h.

W trybie art. 189 k.p.c. powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia (powództwo pozytywne) lub nieistnienia (powództwo negatywne) stosunku prawnego lub prawa, o ile posiada interes prawny w ustaleniu konkretnego stosunku prawnego lub prawa, rozumianego jako potrzeba ochrony sfery prawnej powoda, którą może uzyskać poprzez samo ustalenie stosunku prawnego lub prawa. Co istotne, powództwo to nie jest ograniczone czasowo.

W świetle przepisu art. 2 k.s.h. nie ma jednak jednomyślności co do zakresu zastosowania wobec uchwał wspólników przepisów kodeksu cywilnego określających przesłanki i skutki wadliwości czynności prawnych, w szczególności przepisu art. 58 k.c. przewidującego sankcję nieważności bezwzględnej wobec czynności prawnych sprzecznych z ustawą, zasadami współżycia społecznego albo mających na celu obejście ustawy⁶³.

Gdy chodzi zatem o powództwo o stwierdzenie nieważności uchwały, zgodnie z art. 252 § 1 k.s.h. osobom lub organom spółki, wymienionym w art. 250, przysługuje prawo do wytoczenia przeciwko spółce powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników sprzecznej z ustawą. Przepisu art. 189 k.p.c. nie stosuje się. Mamy zatem do czynienia z formułą ustawowego wyłączenia tego powództwa i bez względu na koncepcje, że ograniczenie to dotyczy tylko podmiotów wymienionych w art. 250 k.s.h. (a nie osób trzecich), wydaje się za właściwe uznać, że takie powództwo jest po prostu niedopuszczalne. Niedopuszczalności jednak należałoby upatrywać w braku interesu prawnego w dochodzeniu roszczenia na podstawie art. 189 k.p.c. Interes prawny przy powództwie o ustalenie będzie zachodził wówczas, gdy sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów, czyli definitywnie zakończy spór istniejący lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu takiego sporu w przyszłości. Stąd też można założyć, że zakres zastosowania powództwa o ustalenie prawa lub stosunku prawnego ma miejsce nie tylko wtedy, gdy interes prawny wynika z bezpośredniego zagrożenia i przez to istnieje potrzeba ochrony prawnej wynikająca z niepewności stanu prawnego lub prawa, ale także wówczas, gdy zmierza on do zapobieżenia temu zagrożeniu, co z kolei wiązałoby się z realizacją przez to powództwo funkcji zapobiegawczej oraz usuwającej skutki naruszenia⁶⁴. Dla oceny istnienia interesu prawnego również ważna jest inna okoliczność, a mianowicie czy strona powodowa ma lub miała możliwość uzyskania ochrony prawnej w inny sposób za pośrednictwem innych środków prawnych. Podmiot inicjujący postępowanie w przedmiocie ustalenia prawa lub stosunku prawnego nie będzie

⁶³ Por. Ł. Błaszczak, A. Banaszewska: *Problem interesu prawnego jako przesłanki dopuszczalności powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały oraz powództwa o ustalenie nieistnienia uchwały zgromadzenia wspólników spółki kapitałowej (w:) „Ius est ars boni et aequi”. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Józefowi Frąckowiakowi*, pod red. A. Dańko-Roesler, M. Leśniaka, M. Skorego, B. Sołtysa, Wrocław 2018, s. 83 i n.; M. Wilejczyk: *Stosowanie przepisów kodeksu cywilnego...*, s. 22–27; K. Bilewska: *Dopuszczalność...*, *op. cit.*, s. 1026 i n.

⁶⁴ Por. T. Rowiński: *Interes prawny w procesie cywilnym i w postępowaniu nieprocesowym*, Warszawa 1971, s. 22; Ł. Błaszczak, A. Banaszewska: *Problem interesu prawnego...*, *op. cit.*, s. 92 i 93.

miał interesu prawnego, jeśli pojawi się możliwość uzyskania ochrony prawnej w szerszym aspekcie. W doktrynie wskazuje się, że jeżeli strona ma lub miała możliwość skorzystania z innych środków ochrony sądowej, to w konsekwencji nie ma ona interesu prawnego. Dotyczy to zarówno powództw o świadczenie, jak i o ukształtowanie prawa lub stosunku prawnego. Nie ma bowiem konkurencji pomiędzy powództwami o świadczenie i o ukształtowanie a powództwami o ustalenie. Wnieślenie tych pierwszych lub potencjalna możliwość skorzystania z nich sprawia, że strona nie ma interesu prawnego w możliwości wytoczenia powództwa o ustalenie⁶⁵, a założony przez nią interes należałoby raczej oceniać w kategoriach interesu subiektywnego, a nie prawnego. Podobnie w orzecznictwie pogląd ten zdaje się dominujący⁶⁶.

3.3. W związku z tym, że mamy dalej idącą ochronę prawną i to ustawową, należy przyjąć stanowisko o niedopuszczalności wytoczenia powództwa o stwierdzenie nieważności, a także powództwa o ustalenie nieistnienia uchwały⁶⁷. Nie wchodząc w szeroką argumentację tej koncepcji, należałoby podnieść, że negatyw-

⁶⁵ Por. także Ł. Błaszczak: *Znaczenie interesu prawnego w poszukiwaniu ochrony prawnej w procesie cywilnym na przykładzie poszczególnych rodzajów powództw (w:) Ius est a iustitia appellatum. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Tadeuszowi Wiśniewskiemu*, pod red. T. Ercińskiego, J. Gudowskiego, M. Pazdana, Warszawa 2017, s. 39; Ł. Błaszczak, A. Banaszewska: *Problem interesu prawnego...*, *op. cit.*, s. 93 i n.; J. Mucha: *Powództwo o ustalenie istnienia albo nieistnienia prawa lub stosunku prawnego a powództwo o zasądzenie świadczenia w postępowaniu sądowym (w:) Prawo i administracja*, t. 5, Piła 2006, s. 142 i n.

⁶⁶ Zob. także uzasadnienie uchwały SN z dnia 16 listopada 2000 r., I CKN 853/98, LEX nr 50868. „Jeżeli powodowi przysługuje dalej idące powództwo o świadczenie, to w zasadzie nie ma on interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie stosunku prawnego lub prawa. Również wówczas, gdy przeciwko powodowi wytoczone zostało powództwo o świadczenie, mające podstawę w stosunku prawnym, co do którego twierdzi on, że nie istnieje, powód traci interes prawny w żądaniu ustalenia, jeżeli może w tamtym procesie podnieść taki zarzut jako niweczący roszczenie. Jednakże zasada ta nie ma charakteru bezwzględnego, bowiem niewątpliwie powód w takiej sytuacji nie traci interesu prawnego, jeżeli w jego interesie, niezwiązanym z wytoczonym przeciwko niemu powództwie o świadczenie, leży wykazanie, że stosunek prawny nie istnieje, a więc jeżeli wyrok w sprawie o świadczenie nie usunie niepewności w zakresie wszelkich skutków prawnych, jakie wynikają lub mogą wynikać w przyszłości ze stosunku prawnego, którego istnienie powód kwestionuje (porównaj między innymi wyroki Sądu Najwyższego z 8 marca 2001 r. I CKN 1111/00, LEX nr 1168032 i z 27 stycznia 2004 r. II CK 387/02, niepubl. i z 21 marca 2006 r. V CSK 188/05, niepubl.)”. Zob. także uzasadnienie wyroku SN z dnia 30 listopada 2006 r., I CSK 252/06, Państwo i Prawo 2007, z. 7, poz. 137; wyrok SN z dnia 8 stycznia 2002 r., I CKN 723/99, LEX nr 53132 — oraz powołane w jego uzasadnieniu wcześniejsze orzecznictwo; wyrok SN z dnia 15 marca 2002 r., II CKN 919/99, LEX nr 54376; wyrok SN z dnia 22 listopada 2002 r., IV CKN 1519/00, LEX nr 78333; wyrok SN z dnia 29 marca 2001 r., I PKN 333/00, Prokuratura i Prawo 2002, nr 2, poz. 43; wyrok SN z dnia 5 października 2000 r., II CKN 750/99, Prokuratura i Prawo 2002, nr 2, poz. 43; wyrok SN z dnia 21 stycznia 1998 r., II CKN 572/97, LEX nr 50644; wyrok SN z dnia 6 czerwca 1997 r., II CKN 201/97, Mon. Praw. 1998, nr 2, s. 3. Ponadto, interes prawny, o którym mowa w przepisie art. 189 k.p.c., nie może być rozumiany subiektywnie, tj. według odczucia strony powodowej, ale obiektywnie, tj. na podstawie rozumnej oceny sytuacji, w której strona powodowa występuje z powództwem opartym na tym przepisie (wyrok SN z dnia 28 listopada 2002 r., II CKN 1047/00, LEX nr 75344). Uzupełniając można stwierdzić, że obecnie pod rządem art. 252 § 1 k.s.h., przewidującym powództwo o stwierdzenie nieważności uchwał, ustawodawca wyraźnie wręcz wyłączył dopuszczalność stosowania przepisu art. 189 k.p.c.”. Zob. także wyrok SN z dnia 25 maja 2017 r., II CSK 524/16, LEX nr 2333030, w którym przyjęto, że zastosowanie art. 189 k.p.c. jest wyłączone nie tylko wobec osób wymienionych w art. 250 k.s.h., lecz także wobec wszystkich innych osób, nawet gdyby miały one interes prawny do wniesienia powództwa ustalającego.

⁶⁷ Obszerna argumentacja w tym zakresie została poczyniona w opracowaniu: Ł. Błaszczak, A. Banaszewska: *Problem interesu prawnego...*, *op. cit.*, s. 91 i n.

na ocena w zakresie istnienia interesu prawnego przekłada się na kwestię udzielenia zabezpieczenia w sytuacji mimo wszystko wytoczenia powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały oraz powództwa o ustalenie nieistnienia uchwały na podstawie art. 189 k.p.c. Wobec powyższego uzasadnione jest stwierdzenie, że na przykładzie tych powództw, jeżeli zostałyby wniesiony wniosek o udzielenie zabezpieczenia poprzez wstrzymanie wykonania uchwały (wstrzymanie skuteczności uchwały), to z uwagi na okoliczność braku interesu w udzieleniu zabezpieczenia powinien zostać on negatywnie oceniony⁶⁸.

Zauważyć przy tym należy, że ocena istnienia interesu prawnego w udzieleniu zabezpieczenia sprowadza się do tego, że istnieje on wtedy, gdy brak zabezpieczenia uniemożliwi lub poważnie utrudni wykonanie zapadłego w sprawie orzeczenia lub w inny sposób uniemożliwi lub poważnie utrudni osiągnięcie celu postępowania w sprawie. Negatywna ocena co do możliwości udzielenia zabezpieczenia w stosunku do powództw z art. 189 k.p.c. (o ustalenie nieważności i o ustalenie nieistnienia uchwały) winna zostać oparta na kwestii zasadniczej, a mianowicie na ustaleniu, że w tym wypadku nie jest w ogóle możliwe osiągnięcie celu postępowania, ponieważ cel ten może być zrealizowany za pomocą innych środków prawnych⁶⁹. W doktrynie podnosi się, że jeżeli istnieje inny bardziej efektywny tryb postępowania, w którym z większą korzyścią dla uprawnionego można odwrócić zagrożenie związane z ryzykiem uniemożliwienia lub poważnego utrudnienia osiągnięcia celu postępowania w sprawie, a także gdy zastosowanie środków zabezpieczenia nie może wywołać pozytywnego w tym zakresie skutku, to jest to okoliczność wyłączająca udzielenie zabezpieczenia⁷⁰. I według tej formuły może być również oceniana okoliczność braku interesu prawnego w udzieleniu zabezpieczenia w stosunku do powództw o ustalenie nieważności uchwały oraz powództw o ustalenie nieistnienia uchwały współników, opartych na normie z art. 189 k.p.c.

3.4. Omawiając okoliczności uniemożliwiające udzielenie zabezpieczenia w przypadku sporów o uchylenie uchwały, tym razem w spółce akcyjnej uchwały walnego zgromadzenia akcjonariuszy, należałoby zwrócić uwagę na jeszcze jedną istotną kwestię. Mianowicie zgodnie z art. 423 § 2 k.s.h. w przypadku wniesienia oczywiście bezzasadnego powództwa o uchylenie uchwały walnego zgromadzenia sąd, na wniosek pozwanej spółki, może zasądzić od powoda kwotę do dziesięciokrotnej wysokości kosztów sądowych oraz wynagrodzenia jednego adwokata lub radcy prawnego⁷¹. Nie wyłącza to możliwości dochodzenia odszkodowania na zasadach ogólnych. Norma ta odnosi się do oceny bezzasadności powództwa, a więc

⁶⁸ W szczególności w związku z szeroko rozważaną kwestią braku interesu prawnego do uzyskania ochrony prawnej zob. Ł. Błaszczak: *Znaczenie interesu prawnego...*, *op. cit.*, s. 45 i n.

⁶⁹ *Ibidem*.

⁷⁰ Por. M. Walasik (w:) *System...*, *op. cit.*, s. 301.

⁷¹ Zob. także A. Radwan: *Szantaż korporacyjny i sposoby jego ograniczenia de lege lata i de lege ferenda*, PPH 2003, nr 11, s. 24; K. Bilewska: *Odszkodowanie za wniesienie bezzasadnego powództwa o uchylenie uchwały walnego zgromadzenia lub stwierdzenie jej nieważności (art. 423 § 2 k.s.h.)*, PPH 2009, nr 12, s. 13;

do przesłanki materialnoprawnej, warunkującej uzyskanie ochrony prawnej. Bezzasadność powództwa może być oceniana również przy składaniu wniosku o udzielenie zabezpieczenia, ponieważ *prima facie* oczywista bezzasadność zachodzi już „na pierwszy rzut oka”⁷². „Na pierwszy rzut oka” zaś w tym wypadku oznaczałoby sytuację, w której dla każdego prawnika nie budzi wątpliwości, że powództwo jest bezzasadne pod względem faktycznym lub prawnym. W takim wypadku nie ulega wątpliwości, że ocena taka mogłaby zostać dokonana już na etapie postępowania zabezpieczającego. Jeżeli z dokumentów przedłożonych do wniosku wynikałoby, że mamy do czynienia z oczywiście bezzasadnym powództwem, to konsekwencją tego stanu rzeczy winno być oddalenie wniosku o udzielenie zabezpieczenia z powodu niezaistnienia okoliczności uprawdopodobniającej roszczenia, ale i również okoliczności braku interesu prawnego. Tak więc oczywista bezzasadność powództwa oceniana już na wstępnym etapie może *de facto* być podstawą negatywnej oceny złożonego wniosku. Z oczywistych względów nie będzie wówczas miała zastosowania sankcja, o której stanowi art. 423 § 2 k.s.h. Odwracając natomiast sytuację, kiedy mimo wszystko zabezpieczenie zostałoby udzielone w sprawie, gdzie mamy do czynienia z oczywiście bezzasadnością powództwa, to konsekwencje tego stanu rzeczy mogą przekładać się następnie na samo rozstrzygnięcie, ponieważ w takim wypadku sąd, udzieliwszy zabezpieczenia, doprowadza do sytuacji, w której powództwo nie powinno być już traktowane jako oczywiście bezzasadne, ale co najwyżej jako bezzasadne w razie jego oddalenia. Na pierwszy rzut oka skoro w ocenie sądu istniały przesłanki udzielenia zabezpieczenia, to tym samym powództwo to nie mogło być zakwalifikowane jako oczywiście bezzasadne.

IV. UDZIELENIE ZABEZPIECZENIA W POSTĘPOWANIU O WYŁĄCZENIE WSPÓLNIKA SPÓŁKI Z OGRANICZONĄ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ. PROBLEM PRZESŁANEK UDZIELENIA ZABEZPIECZENIA W KONTEKŚCIE REGULACJI ART. 268 K.S.H.

4.1. Omawiając zabezpieczenie roszczenia w procesie o wyłączenie wspólnika spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, należy podnieść, że zgodnie z art. 266 § 1 k.s.h. z ważnych przyczyn dotyczących danego wspólnika sąd może orzec jego wyłączenie ze spółki na żądanie wszystkich pozostałych wspólników, jeżeli udziały wspólników żądających wyłączenia stanowią więcej niż połowę kapitału zakładowego. Jednocześnie umowa spółki może przyznać prawo wystąpienia z powództwem

K. Oplustil: *Instrumenty nadzoru korporacyjnego (corporate governance) w spółce akcyjnej*, Warszawa 2010, s. 737–741; M. Jagodziński: *Odpowiedzialność...*, *op. cit.*, s. 10 i n.

⁷² Por. M. Jagodziński: *Odpowiedzialność...*, *op. cit.*, s. 104.

także mniejszej liczbie wspólników, jeżeli ich udziały stanowią więcej niż połowę kapitału zakładowego. W tym przypadku powinni być pozwani wszyscy pozostali wspólnicy (art. 266 § 2 k.s.h.).

Wobec powyższego do przesłanek o wyłączenie wspólnika należy zaliczyć: a) ważne przyczyny; b) przyczyny te powinny dotyczyć danego wspólnika (nic nie stoi na przeszkodzie, aby wytoczyć powództwo o wyłączenie więcej niż jednego wspólnika); c) wyłączenia powinni żądać wszyscy pozostali wspólnicy, chyba że umowa spółki przewiduje legitymację czynną mniejszej liczby wspólników; d) wspólnicy żądający wyłączenia powinni stanowić więcej niż połowę kapitału zakładowego spółki⁷³. Sama ustawa nie definiuje ważnych przyczyn, co oznacza, że ich konieczność pozostawiona została sądowi orzekającemu w sprawie. Niemniej przyczyna wyłączenia powinna być indywidualna i jednostkowa. Sąd, dokonując stosownego badania, zwraca uwagę na kontekst całokształtu relacji w spółce⁷⁴. Przyczyny te mogą być zawnione i niezawnione oraz polegać zarówno na działaniu, jak i na zaniechaniu⁷⁵.

W orzecznictwie za ważne przyczyny przyjmuje się: niemożność bezkonfliktowego współdziałania ze wspólnikiem, będącą następstwem relacji interpersonalnych wewnątrz spółki, powodujących zerwanie więzi oraz utratę zaufania pomiędzy nim a pozostałymi wspólnikami, przekreślające szansę na współdziałanie w dążeniu do realizacji celów spółki⁷⁶; działanie na szkodę spółki; niewykonywanie przez wspólnika uchwał; nadużywanie prawa indywidualnej kontroli; naruszenie zasad lojalności wobec spółki; prowadzenie działalności konkurencyjnej wobec spółki⁷⁷; niekorzystanie z prawa uczestniczenia w zgromadzeniach wspólników spółki w sytuacji, gdy nieobecność danego wspólnika na zgromadzeniach skutkuje niemożnością podjęcia jakichkolwiek uchwał i przez to paraliżuje działalność spółki⁷⁸; długotrwałą chorobę wspólnika zobowiązanego do osobistej pracy na rzecz spółki; bezpodstawne składanie doniesień do sądu rejestrowego⁷⁹. Z oczywistych względów powyższe przyczyny należy uznać co do zasady za przykładowe. W praktyce mogą zaistnieć stany faktyczne, które również uznane zostaną za ważne powody wyłączenia wspólnika.

4.2. Z rozważanego jednak punktu widzenia istotne znaczenie ma regulacja art. 268 k.s.h., w myśl którego w celu zabezpieczenia powództwa sąd może, z ważnych powodów, zawiesić wspólnika w wykonywaniu jego praw udziałowych

⁷³ Por. A. Rataj (w:) *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością*, pod red. R.L. Kwaśnickiego, Warszawa 2005, s. 376 i 377.

⁷⁴ *Ibidem*, s. 377; M. Wach-Pawliczak: *Wyłączenie wspólnika ze spółki z ograniczoną odpowiedzialnością*, Warszawa 2016, s. 59 i n.

⁷⁵ Por. T. Dziurzyński (w:) T. Dziurzyński, Z. Fenichel, M. Honzatko: *Kodeks handlowy z komentarzem*, Łódź 1996, s. 308.

⁷⁶ Zob. wyrok SA w Poznaniu z dnia 29 listopada 2017 r., I ACa 925/07, Legalis nr 1720216; wyrok SA w Gdańsku z dnia 17 grudnia 2015 r., V ACa 455/15, Legalis nr 1435447; wyrok SA w Warszawie z dnia 16 grudnia 2015 r., VI ACa 48/15, Legalis nr 1450764.

⁷⁷ Zob. wyrok SA w Szczecinie z dnia 24 kwietnia 2013 r., I ACa 704/12, Legalis nr 744289.

⁷⁸ Zob. wyrok SA w Warszawie z dnia 17 lipca 2014 r., VI ACa 1604/13, Legalis nr 1186943.

⁷⁹ Por. A. Rataj (w:) *Spółka...*, *op. cit.*, s. 379.

w spółce. Zabezpieczenie to chroni spółkę przed jej degradacją gospodarczą oraz utratą pozycji na rynku wobec kontrahentów⁸⁰. Czasami udzielenie takiej ochrony dopiero w drodze wyroku o wyłączenie wspólników ze spółki może okazać się zbyt późne i w związku z tym skorzystanie ze wskazanej możliwości udzielenia zabezpieczenia może okazać się wielce pożyteczne dla dalszego funkcjonowania spółki⁸¹. W świetle przepisu art. 268 k.s.h. pojawia się wątpliwość, a mianowicie czy przepis ten jest wystarczający do udzielenia zabezpieczenia i tym samym czy w konsekwencji wyłącza on podstawy wskazane w kodeksie postępowania cywilnego, tj. konieczność uprawdopodobnienia roszczenia oraz wykazania interesu prawnego (art. 730¹ k.p.c.). W doktrynie i orzecznictwie w tym względzie wypracowane zostały dwa odmienne stanowiska. Według pierwszego ujęcia art. 268 k.s.h. stanowi *lex specialis* w stosunku do regulacji wynikającej z ustawy procesowej, a zatem wnioskodawca nie musi uprawdopodobnić roszczenia oraz interesu prawnego w udzieleniu zabezpieczenia⁸². Natomiast według innej koncepcji główną przesłanką udzielenia zabezpieczenia jest istnienie ważnych powodów, jednak wnioskodawca obowiązany jest również uprawdopodobnić roszczenie i interes prawny⁸³. Wskazuje się przy tym, że przesłankami zabezpieczenia powództwa o wyłączenie wspólnika są: po pierwsze — istnienie ważnych powodów stanowiących podstawę zabezpieczenia; po drugie — uprawdopodobnienie roszczenia; i po trzecie — interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia (art. 730¹ k.p.c.)⁸⁴. Pierwsze stanowisko budzi poważne wątpliwości, ponieważ nawet jeżeli mamy do czynienia z normą, która jest poza przepisami kodeksu postępowania cywilnego, nie oznacza to jeszcze, że przepisy o postępowaniu zabezpieczającym nie mają tu zastosowania.

Koncepcja ta jest zbyt skrajna w swych założeniach i prowadziłaby zresztą do wypatrzenia istoty zabezpieczenia roszczeń. Inna sprawa, że zabezpieczenie roszczeń poprzez zawieszenie wspólnika w wykonywaniu jego praw udziałowych w spółce, o którym mowa właśnie w art. 268 k.s.h., jest niczym innym jak szczególnym przypadkiem unormowania praw i obowiązków stron na czas trwania postępowania (art. 755 § 1 pkt 1 k.p.c.)⁸⁵. Samo zaś zabezpieczenie zmierza do antycypacyjnego zapewnienia osiągnięcia celu postępowania w sprawie⁸⁶. Nie ulega przy tym wąt-

⁸⁰ Por. A. Szumański: *Wyłączenie kilku wspólników spółki z o.o. przez jednego wspólnika większościowego*, Prawo Spółek 2007, nr 4, s. 8.

⁸¹ Por. A. Jakubecki (w:) *System...*, op. cit., s. 187.

⁸² Por. A. Kidyba: *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. I, Warszawa 2007, s. 1110; K. Kopaczyńska-Pieczniak (w:) *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością*, Biblioteka Prawa Spółek, t. II, pod red. A. Kidyby, Warszawa 2010, s. 383; Z. Jara (w:) *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, pod red. Z. Jary, Legalis 2018; *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, pod red. J.A. Strzępki, Warszawa 2015, Legalis; postanowienie SN z dnia 21 października 1988 r., II CZ 99/88, Legalis.

⁸³ Por. M. Wach-Pawliczak: *Wyłączenie...*, op. cit., s. 141; A. Jakubecki (w:) *System...*, op. cit., s. 411; postanowienie SA we Wrocławiu z dnia 23 kwietnia 2012 r., I ACz 567/12, Legalis.

⁸⁴ Por. M. Wach-Pawliczak: *Wyłączenie...*, op. cit., s. 141.

⁸⁵ Por. A. Jakubecki (w:) *System...*, op. cit., s. 411.

⁸⁶ *Ibidem*, s. 187.

pliwości, że zabezpieczenie określone w art. 268 k.s.h. jest i powinno być dokonywane zgodnie z przepisami o postępowaniu zabezpieczającym⁸⁷. Stąd też twierdzenie leżące u podstaw wskazanego wyżej stanowiska nie wydaje się w żaden sposób uprawnione. Sens art. 268 k.s.h. polega jedynie na wskazaniu szczególnego sposobu zabezpieczenia, ale przy uwzględnieniu przepisów o postępowaniu zabezpieczającym uregulowanych w kodeksie postępowania cywilnego⁸⁸. Z tego też względu druga koncepcja wydaje się właściwsza, natomiast wymaga także pewnego uzupełnienia. Wydaje się, że należałoby przyjąć założenie następujące, a mianowicie kategoria ważnych powodów występująca w art. 268 k.s.h. pokrywa się z przesłanką w postaci uprawdopodobnienia roszczenia. Jak już wskazywano wyżej, uprawdopodobnieniem przewidzianym na potrzeby udzielenia zabezpieczenia należy obejmować okoliczności faktyczne, które stanowią element składowy rozumianego w ten sposób roszczenia. Potwierdza to treść art. 736 § 1 pkt 1 k.p.c., w którym wśród wymagań wniosku o udzielenie zabezpieczenia wymienia się także „uprawdopodobnienie okoliczności uzasadniających wnioszek”. Należy zatem stwierdzić, że uprawdopodobnienie, o którym mowa w art. 730¹ § 1 k.p.c., powinno być odnoszone wyłącznie do podstawy faktycznej, a nie do podstawy prawnej roszczenia podlegającego zabezpieczeniu⁸⁹. Prawdopodobieństwo tego roszczenia jest więc konsekwencją braku przeprowadzenia pełnej weryfikacji jego podstawy faktycznej. Na ważne powody będą składały się określone stany faktyczne (określone okoliczności faktyczne). W istocie ważne powody, o których mowa w art. 268 k.s.h., to przesłanka udzielenia zabezpieczenia z art. 730¹ § 1 k.p.c. w postaci uprawdopodobnienia roszczenia. Te dwie kwestie należy ze sobą utożsamiać i identyfikować.

Należy wobec tego stwierdzić, że ważne powody nie będą istnieć obok przesłanki w postaci uprawdopodobnienia, lecz będą na siebie zachodziły. W postępowaniu zabezpieczającym wykazanie, a raczej uprawdopodobnienie ważnych powodów — mimo że ustawodawca takim sformułowaniem się nie posługuje, winno być traktowane jako spełnienie przesłanki uprawdopodobnienia roszczenia. Z oczywistych względów we wniosku o udzielenie zabezpieczenia nie dochodzi do udowodnienia ważnych powodów ani ich pełnego wykazania, lecz ma miejsce jedynie ich uprawdopodobnienie. Przyjęcie jednak powyższej koncepcji nie oznacza, że strona nie będzie musiała uprawdopodobnić interesu prawnego. Wnosząc wniosek o udzielenie zabezpieczenia na podstawie art. 268 k.s.h., wnioskodawca będzie zmuszony uprawdopodobnić ważne powody (w znaczeniu uprawdopodobnienia roszczenia), a ponadto uprawdopodobnić interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia (art. 730¹ § 1 k.p.c.), której to przesłanki nie można już w żadnym razie łączyć ani z ważnymi powodami, ani z uprawdopodobnieniem roszczenia. Wynika z tego, że zabezpiecze-

⁸⁷ *Ibidem*; M. Wach-Pawliczak: *Wylączenie...*, *op. cit.*, s. 144.

⁸⁸ Por. A. Jakubecki (w:) *System...*, *op. cit.*, s. 187.

⁸⁹ Por. M. Walasik (w:) *System...*, *op. cit.*, s. 253.

nie roszczenia w postaci zawieszenia wspólnika w wykonywaniu jego praw udziałowych w spółce będzie nie tylko wymagało podstawy z art. 268 k.s.h., lecz także podstaw z art. 730¹ § 1 k.p.c.

4.3. Udzielenie zabezpieczenia wydane na podstawie art. 268 k.s.h. może dotyczyć wykonywania tylko niektórych praw lub wszystkich praw przysługujących wspólnikowi z tytułu posiadanych przez niego udziałów. Wspólnicy we wniosku o zabezpieczenie powództwa powinni wyraźnie wskazać, jakiego rodzaju zawieszenia się domagają⁹⁰. Skutkiem udzielenia zabezpieczenia przez zawieszenie wspólnika w wykonywaniu jego praw udziałowych (np. prawa głosu, prawa do indywidualnej kontroli, prawa do udziału w walnym zgromadzeniu itp.) nie jest utrata uprawnień wskazanych w postanowieniu, lecz brak możliwości ich wykonywania w czasie trwania samego zabezpieczenia⁹¹. Równocześnie także zawieszenie w wykonywaniu praw udziałowych powoduje automatycznie zawieszenie go w wykonywaniu obowiązków. W doktrynie wskazuje się także, że wykładnia funkcjonalna wyrażenia „zawieszenie wspólnika w wykonywaniu jego praw udziałowych” (art. 268 k.s.h.) prowadzi do wniosku, że ewentualne zabezpieczenie nie powinno obejmować jego praw majątkowych, na przykład prawa do dywidendy, ani praw przyznanych wyłączanemu wspólnikowi w umowie spółki osobiście (art. 174 k.s.h.), dlatego prawa te mogą być objęte wnioskiem o zabezpieczenie na zasadach ogólnych (art. 755 k.p.c.)⁹². Nie wydaje się to jednak właściwe zapatrywanie, ponieważ to właśnie zabezpieczenie z art. 268 k.s.h. jest jednym z rodzajów zabezpieczenia roszczeń niepieniężnych.

V. PODSUMOWANIE

Udzielenie zabezpieczenia w sporach korporacyjnych należy rozpatrywać w sposób oddzielny w stosunku do każdego ze sporów. Nie ma możliwości, aby omówić to zagadnienie za pomocą jednej formuły, ponieważ się ona w żaden sposób nie sprawdza. Specyfika sporów korporacyjnych nakłada obowiązek indywidualnego podejścia do każdego ze sporów, mając na uwadze, że przesłanki udzielenia zabezpieczenia mogą się kształtować różnie w zależności od tego, czy mamy do czynienia z zabezpieczeniem powództwa o uchylenie lub stwierdzenie nieważności uchwały, czy też z postępowaniem zmierzającym do wyłączenia wspólnika. Przedstawione zapatrywania w przedmiocie postępowania zabezpieczającego zostały ograniczone wyłącznie do postępowań mających na celu zaskarżenie uchwały, jak również wyłącznie wspólnika. Jednocześnie te przykłady są dość charakterystyczne dla całej grupy sporów korporacyjnych, i dlatego też problem zabezpieczenia rosz-

⁹⁰ Por. M. Wach-Pawliczak: *Wyłączenie...*, op. cit., s. 146 i 147.

⁹¹ *Ibidem*, s. 147.

⁹² Z. Jara (w:) *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, pod red. Z. Jary, Legalis 2018.

czenia w ich przypadku okazał się istotny. Przedstawiona problematyka nie wyczerpuje całościowej analizy przedmiotowego zagadnienia, chociaż podjęta została próba zwrócenia uwagi na najważniejsze aspekty związane z zabezpieczeniem roszczeń w stosunku do wymienionych sporów korporacyjnych.

BIBLIOGRAFIA

- Antoszek P.: *Cywilnoprawny charakter uchwał wspólników spółek kapitałowych*, Warszawa 2009.
- Bilewska K.: *Dopuszczalność stwierdzenia nieważności uchwały zgromadzenia wspólników na podstawie art. 58 KC — glosa — I CSK 94/09*, Mon. Praw. 2010, nr 18.
- Bilewska K.: *Odszkodowanie za wniesienie bezzasadnego powództwa o uchylenie uchwały walnego zgromadzenia lub stwierdzenie jej nieważności (art. 423 § 2 k.s.h.)*, PPH 2009, nr 12.
- Bilewska K. (w:) *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, pod red. Z. Jary, Warszawa 2014.
- Błaszczak Ł.: *Charakter prawny zarzutu przedawnienia oraz zrzeczenia się zarzutu przedawnienia w procesie cywilnym (w:) Honeste procedere. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Kazimierzowi Lubińskiemu*, pod red. A. Laskowskiej-Hulisz, J. May, M. Mrówczyńskiego, Warszawa 2017.
- Błaszczak Ł.: *Charakter prawny zrzeczenia się roszczenia w procesie cywilnym*, Wrocław 2017.
- Błaszczak Ł.: *Nadużycie prawa procesowego w postępowaniu arbitrażowym*, Warszawa 2018.
- Błaszczak Ł.: *Problematyka sprawy cywilnej i drogi sądowej w kontekście zagadnienia sprawy konstytucyjnej i domniemania drogi sądu powszechnego z art. 177 Konstytucji (w:) Konstytucjonalizacja postępowania cywilnego*, pod red. Ł. Błaszczaka, Wrocław 2015.
- Błaszczak Ł.: *Znaczenie interesu prawnego w poszukiwaniu ochrony prawnej w procesie cywilnym na przykładzie poszczególnych rodzajów powództw (w:) Ius est a iustitia appellatum. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Tadeuszowi Wiśniewskiemu*, pod red. T. Erecińskiego, J. Gudowskiego, M. Pazdana, Warszawa 2017.
- Błaszczak Ł., Banaszewska A.: *Problem interesu prawnego jako przesłanki dopuszczalności powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały oraz powództwa o ustalenie nieistnienia uchwały zgromadzenia wspólników spółki kapitałowej (w:) „Ius est ars boni et aequi”. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Józefowi Frąckowiakowi*, pod red. A. Dańko-Roesler, M. Leśniaka, M. Skorego, B. Sołtysa, Wrocław 2018.

- Bodio J. (w:) J. Bodio, T. Demendecki, A. Jakubecki, O. Marcewicz, P. Talenga, M. Wójcik: *Kodeks postępowania cywilnego*, t. I, *Komentarz do art. 1–729*, pod red. A. Jakubeckiego, Warszawa 2017.
- Broniewicz W.: *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 2008.
- Broniewicz W., Marciniak A., Kunicki I.: *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 2016.
- Cieśliński M.M.: *Kilka uwag na temat interesu prawnego w udzieleniu zabezpieczenia* (w:) *Aurea praxis aurea theoria. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Tadeusza Erecińskiego*, t. I, pod red. J. Gudowskiego, K. Weitza, Warszawa 2011.
- Cieśliński M.M.: *Postępowanie zabezpieczające w sprawach o rozwód*, Warszawa 2010.
- Ciulkin L. (w:) L. Ciulkin, A. Jakubecki, N. Kowal: *Krajowy Rejestr Sądowy i postępowanie rejestrowe. Praktyczny komentarz*, Warszawa 2002.
- Dworek D.: *Prawo spółek handlowych. Orzecznictwo 2011–2012*, pod red. R.L. Kwaśnickiego, Warszawa 2013.
- Dziurzyński T. (w:) T. Dziurzyński, Z. Fenichel, M. Honzatko: *Kodeks handlowy z komentarzem*, Łódź 1996.
- Ereciński T. (w:) T. Ereciński, J. Gudowski: *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Postępowanie rozpoznawcze*, t. IV, *Postępowanie zabezpieczające*, pod red. T. Erecińskiego, Warszawa 2016.
- Frąckowiak J.: *Uchwały organów spółki kapitałowej a czynności prawne dokonywane przez spółkę* (w:) *Prawo handlowe XXI wieku. Czas stabilizacji, ewolucji czy rewolucji. Księga jubileuszowa Profesora Józefa Okolskiego*, pod red. M. Modrzejewskiej, Warszawa 2010.
- Gil I.: komentarz do art. 730 (w:) *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. E. Marszałkowskiej-Krześ, Legalis 2018.
- Gil I.: *Postępowanie zabezpieczające*, Sopot 2017.
- Gil I.: *Postępowanie zabezpieczające na etapie poprzedzającym ogłoszenie upadłości*, Warszawa 2012.
- Jagięła J.: *Tymczasowa ochrona prawna w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2007.
- Jagodziński M.: *Roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej wykonaniem zabezpieczenia* (w:) *Księga dla naszych kolegów. Prace prawnicze poświęcone pamięci doktora Andrzeja Ciska, doktora Zygmunta Masternaka, doktora Marka Zagrosika*, pod red. J. Mazurkiewicza, Wrocław 2013.
- Jagodziński M.: *Odpowiedzialność z tytułu wniesienia oczywiście bezzasadnego powództwa o uchylenie uchwały walnego zgromadzenia lub stwierdzenie jej nieważności*, Wrocław 2017 (niepublikowana rozprawa doktorska).
- Jakubecki A.: *Postępowanie zabezpieczające w sprawach z zakresu prawa własności intelektualnej*, Kraków 2000.
- Jakubecki A.: *Problem prejudykalności na tle stosunku prawa cywilnego procesowego do prawa cywilnego materialnego*, AUMCS, vol. XXIX, Sectio G, Lublin 1982.

- Jakubecki A. (w:) J. Bodio, T. Demendecki, A. Jakubecki, O. Marcewicz, P. Telen-ga, M. Wójcik: *Kodeks postępowania cywilnego*, t. II, *Komentarz do art. 730–1217*, pod red. A. Jakubeckiego, Warszawa 2017.
- Jakubecki A. (w:) *System prawa procesowego*, t. V, *Postępowanie zabezpieczające*, pod red. A. Jakubeckiego, Warszawa 2016.
- Jara Z. (w:) *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, pod red. Z. Jary, Legalis 2018.
- Jarocho A.: *Interes prawny jako podstawa zabezpieczenia roszczeń w postępowaniu cywilnym* (w:) *Proces cywilny. Nauka — kodyfikacja — praktyka. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Feliksowi Zedlerowi*, pod red. P. Grzegorzcyka, K. Knoppka, M. Walasika, Warszawa 2012.
- Jarocho A.: *Powództwo o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników spółki kapitałowej*, Toruń 2010.
- Kidyba A.: *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. I, Warszawa 2007.
- Kopaczyńska-Pieczniak K. (w:) *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością*, t. II, Biblioteka Prawa Spółek, pod red. A. Kidyby, Warszawa 2010.
- Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, pod red. J.A. Strzępki, Warszawa 2015.
- Koch A.: *Podważanie uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych*, Warszawa 2011.
- Kos R.: *Zdatność arbitrażowa sporów o ważność uchwał spółek kapitałowych*, PPH 2014, nr 3.
- Krysiak A. (w:) *Prawo spółek handlowych. Orzecznictwo 2011–2012*, pod red. R.L. Kwaśnickiego, P. Letolca, Warszawa 2013.
- Kwaśnicki L.R.: *Zabezpieczenie roszczenia o stwierdzenie nieważności uchwały po-przez zawieszenie postępowania rejestrowego*, Mon. Praw. 2011, nr 21 (dodatek).
- Laskowska A.: *Zawieszenie sądowego postępowania rozpoznawczego w sprawach cywilnych*, Warszawa 2009.
- Łazarska A.: *Rzetelny proces cywilny*, Warszawa 2012.
- Marciniak A.: *Postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 2005.
- Marciniak A. (w:) *Kodeks postępowania cywilnego*, t. III, *Komentarz. Art. 730–1088*, pod red. A. Marciniaka, K. Piaseckiego, Warszawa 2015, Legalis.
- Marszałkowska-Krześ E.: *Charakter prawny uchwał*, PPH 1998, nr 6.
- Marszałkowska-Krześ E.: *Uchwały zgromadzeń w spółkach kapitałowych*, War-szawa 2000.
- Marszałkowska-Krześ E.: *Zawieszenie postępowania rejestrowego jako zabezpie-czenie roszczenia przez sąd orzekający w sprawie zaskarżenia uchwały będącej podstawą wpisu w rejestrze* (w:) *Aurea praxis aurea theoria. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Tadeusza Erecińskiego*, t. I, pod red. J. Gudowskiego, K. Weitza, Warszawa 2011.
- Miączyński A.: *Skuteczność orzeczeń w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 1974.
- Mucha J.: *O odpowiednim stosowaniu przepisów o procesie do postępowania za-bezpieczającego* (w:) *Proces cywilny. Nauka — kodyfikacja — praktyka. Księga*

- jubileuszowa dedykowana Profesorowi Feliksowi Zedlerowi*, pod red. P. Grzegorzcyka, K. Knoppka, M. Walasika, Warszawa 2012.
- Mucha J.: *Powództwo o ustalenie istnienia albo nieistnienia prawa lub stosunku prawnego a powództwo o zasądzenie świadczenia w postępowaniu sądowym* (w:) *Prawo i administracja*, t. 5, Piła 2006.
- Muliński M.: *Zasada nieobciążania ponad potrzebę strony biernej postępowania zabezpieczającego i egzekucyjnego*, Sopot 2017.
- Muliński M. (w:) *Kodeks postępowania cywilnego*, t. II, *Komentarz do art. 730–1217*, pod red. J. Jankowskiego, Warszawa 2015.
- Oplustil K.: *Instrumenty nadzoru korporacyjnego (corporate governance) w spółce akcyjnej*, Warszawa 2010.
- Ostrowski L.: *O kwestiach prejudycjalnych w procesie cywilnym (problematyka związania z art. 177 k.p.c.)*, *Palestra* 1965, z. 11.
- Plebanek G.M.: *Nadużycie praw procesowych w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2012.
- Pogonowski P.: *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne*, Warszawa 2007.
- Pogonowski P. (w:) *System prawa handlowego*, t. 7, *Postępowanie sądowe w sprawach cywilnych z udziałem przedsiębiorców*, pod red. T. Wiśniewskiego, Warszawa 2013.
- Rachwał A. (w:) *System prawa handlowego*, t. 2, *Prawo spółek handlowych*, pod red. S. Włodyki, Warszawa 2012.
- Radwan A.: *Szantaż korporacyjny i sposoby jego ograniczenia de lege lata i de lege ferenda*, *PPH* 2003, nr 11.
- Rataj A. (w:) *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością*, pod red. R.L. Kwaśnickiego, Warszawa 2005.
- Radwański Z.: *Prawo cywilne. Część ogólna*, Warszawa 1994.
- Rodziewicz J.: *Prejudycjalność w postępowaniu cywilnym*, Gdańsk 2000.
- Rowiński T.: *Interes prawny w procesie cywilnym i w postępowaniu nieprocesowym*, Warszawa 1971.
- Romańska M., Leśniak O.: *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, Warszawa 2013.
- Rudkowska-Ząbczyk E.: komentarz do art. 177 (w:) *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. E. Marszałkowskiej-Krześ, Legalis 2018.
- Spyra M. (w:) *System prawa handlowego*, t. 2, *Prawo spółek handlowych*, pod red. S. Włodyki, Warszawa 2012.
- Surma A.: *Dopuszczalność poddania do rozpoznania sądowi polubownemu sporów dotyczących uchylenia lub stwierdzenia nieważności uchwał organów spółek kapitałowych*, *Studia Prawno-Ekonomiczne* 2014, t. XCIII.
- Szumański A.: *Wyłączenie kilku wspólników spółki z o.o. przez jednego wspólnika większościowego*, *Prawo Spółek* 2007, nr 4.

- Szwaja J. (w:) S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja: *Kodeks spółek handlowych*, t. III, *Komentarz do art. 301–458*, Warszawa 2013.
- Wach-Pawliczak M.: *Wylączenie wspólnika ze spółki z ograniczoną odpowiedzialnością*, Warszawa 2016.
- Walasik M. (w:) *System prawa procesowego*, t. V, *Postępowanie zabezpieczające*, pod red. A. Jakubeckiego, Warszawa 2016.
- Werhanowski W.: *Znaczenie interesu prawnego w procesie cywilnym*, Lwów 1908.
- Wengerek E.: *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne*, t. I, Warszawa 1994.
- Wilejczyk M.: *Stosowanie przepisów kodeksu cywilnego do wadliwych uchwał zgromadzeń wspólników spółek kapitałowych*, PPH 2012, nr 4.
- Zaremba M.: *Prawdziwość firmy jako gwarancja zasady pewności i bezpieczeństwa obrotu* (w:) *Białostockie Studia Prawnicze* 2008, z. 3: *Wokół zasad prawa cywilnego*, pod red. T. Mróz, S. Prutisa.
- Zajkowski J.: *Wstęp do badań nad pojęciem interesu w prawie i procesie cywilnym*, Wilno 1935.
- Zedler F.: *Interes prawny jako podstawa zabezpieczenia roszczeń w postępowaniu cywilnym* (w:) *Studia z prawa postępowania cywilnego. Księga pamiątkowa ku czci Zbigniewa Resicha*, pod red. M. Jędrzejewskiej, T. Erecińskiego, Warszawa 1985.

Słowa kluczowe: zabezpieczenie, spór, uchwała, wspólnicy, rejestr

ŁUKASZ BŁASZCZAK

TEMPORARY INJUNCTIONS IN CORPORATE DISPUTES BASED
ON THE EXAMPLE OF CASES CHALLENGING OR INVALIDATING
CORPORATE RESOLUTIONS AND CASES TO EXCLUDE
A COMPANY'S SHAREHOLDER

S u m m a r y

This paper refers to the problem of securing claims in corporate disputes. The analysis covers issues which arise in cases to challenge company's resolutions, to render certain resolutions invalid or to exclude a company's shareholder. These issues are ambiguously assessed by the judiciary and legal doctrine. This paper aims to deal with all questions connected with temporary injunctions in disputes within companies, considering judgments given by the Polish Supreme Court and views of the doctrine of law.

Keywords: injunction, dispute, resolution, shareholders, register